

slovenské dotyky

ročník XVI

číslo 6

jún 2011

cena: 18 Kč/0,6 €

**Konferencia
v renesančnej perle** str. 4 – 5

V. S. vs. 39

str. 6

**Rozprávky Lucie
Šachlovej** str. 19 – 20

**Jubilejný veľtrh
umenia**

str. 24

Veľmajster Josef Masopust

jubiluje

Na Slovensku je to tak - sčítanie ohrozil strach

Nad'a Vokušová

My v Česku sme sa teda už sčítali. Nie, že by to bolo bez problémov a otázok, ako napokon ukázal aj seminár, ktorý zorganizovala v pražskom Senáte Obec Slovákov v ČR, a ktorý sa týkal sčítania národnostných menšín v Českej republike, bolo naozaj habadej. Ved' seminár napokon trval dlhé hodiny a otázky nebrali konca. Ako vravím, nie že by to bolo bez problémov a napokon ešte uvidíme, ako sa celé sčítanie skončilo a aké v ňom boli nedostatky a úskalia...

ILUSTRÁCIA: LADISLAV HOJNÝ

V dni, keď píšem tento úvodník, sa sčítavajú zasa naši príbuzní, priatelia a známi na Slovensku. Napodiv, ako sa ukazuje, problémov je tam ešte pomerne viac. A to i napriek tomu, že na rozdiel od Česka, ľudom, ktorí neposkytnú údaje, nehrozí podľa zákona žiadna sankcia (tu išlo, ak si spomínate, až o desaťtisíc korún pokuty). Pes je totiž zakopaný v tom, že mnohí Slováci z obáv o svoje súkromie, odmietali lepiť na sčítacie hárky identifikačné kódy, prípadne aj formuláre vôbec vyplniť. Zvláštne je, že dva štátne úrady na Slovensku sa doslova dohadovali uprostred vrcholiaceho sčítavania o tom, či je sčítanie anonymné alebo nie. Zatiaľ čo Úrad na ochranu osobných údajov tvrdil, že sčítanie v žiadnom prípade nie je anonymné, Štatistický úrad vyhlásil, že sa ľudia nemusia vôbec obávať

akéhokolvek zneužitia ich údajov a že sa to prakticky nedá. Obe strany však rozhodne nemali problém s ľuďmi, ktorí sa odmietli na sčítaní zúčastniť. Chýbajúce údaje sa vraj môžu nahradiť pomocou matematicko-štatistických metód, ktoré sa používajú aj pri prieskumoch verejnej mienky. Sčítanie by bolo zmarené len vtedy, keby sa na ňom nezúčastnilo päť miliónov ľudí!

Strach z toho, že sčítanie nebude dostatočne anonymné, sa vyvinul práve z kombinácie nalepovaných identifikátorov na formulároch a mena obyvateľa. Sčítanie pomocou identifikátorov nebude totiž, ako sa ukázalo, anonymné pre pracovníkov, ktorí budú údaje spracúvať. A tak ľudia pod vplyvom týchto informácií nechceli púšťať sčítacích komisárov cez dvere, boli agresívni, rozčúlení, nechceli povedať ani svoje meno, vracali im prázdne hárky, neraz odmietali nalepiť identifikačný kód, nadávali komisárom nielen hrubými slovami, ale dokonca aj do eštébákov a fízlov... No a komisárom vlastne nikto nedal inštrukciu, čo majú robiť v takýchto prípadoch striktného odmietnutia. Niektorí formuláre vyzbierali tak, ako sú, teda aj nevyplnené, niektorí ich ľudom nechávali s tým, že sa po ne ešte raz vrátia.

V každom prípade, väčšina Slovákov nemala so sčítaním až také problémy. Bolo len menej elektronicky vyplnených formulárov a viac nenalepených identifikátorov, než sa čakalo. Menej sa začalo sčítať aj elektronicky - i tí, ktorí sa chystali vyplňať sčítacie hárky na počítači, sa v mnohých prípadoch napokon rozhodli vyplňať ich radšej v papierovej podobe.

Nuž, takže na Slovensku, ešte viac než v Českej republike, platí to - ved' uvidíme, ako celé sčítanie dopadlo. Ja osobne, ale je to naozaj len môj názor, vôbec nechápem hystériu okolo utajovania osobných údajov. Meno vari každého človeka dnes nájdete na internete, ba i jeho rodné číslo, o ktoré sa mnohí tak precitlivo boja. Ja si myslím, že sa dá zneužiť naozaj len na to, aby niekto zistil, koľko mám rokov... Tiež nič moc... ale tiež sa z toho, myslím, nezbláznim...

TRINÁSTA SRDCOVKA

Zaznelo to aj na záverečnom galaprograme vo Vinohradskom divadle: Niektoré hotely nemajú izbu číslo 13, niektoré mrakodrapy nemajú trináste poschodie. Tak sa ľudia boja čísla 13 od čias, keď v piatok 13. októbra 1307 dal francúzsky kráľ Filip IV. pozatýkať Templárov.

Trinásty ročník festivalu Praha - srdce národov však nešťastný určite nebol. Hostitelia z pražského slovenského folklórneho združenia Limbora pozvali reprezentantov afrického, arabského, argentínskeho, bieloruského, bulharského, českého, gréckeho, maďarského, mexického, poľského, rómskeho, ruského, slovenského, srbského, španielskeho, vietnamského i židovského folklóru, a tiež worldmusic. Teda folklóru - organizátori prejavili pri výklade tohto pojmu tento rok veľkú odvahu, ktorú by od ortodoxných folkloristov, akými bezpochyby Marienka a Jarko Miňovci sú, divák asi ani nečakal. Je to odvaha i riziko a klobúk naozaj musí z hlavy. Staroměstský dixieland či klezmer v podaní Trombenika sa dá zaradiť do mestského folklóru, Tatra roma je cigánska hudba so širokým repertoárom, aký patrí do každého rázovitého podniku, o muzikantoch mariachi sa po mnohých hollywoodskych produkciách netreba podrobnejšie zmieňovať. Bravúrnny bieloruský akordeonista Roman Zabelov sa pohybuje na hranici hudobného minimalizmu a vôbec modernej klasickej hudby. A worldmusic skvelej Bandy či Yatangory je modernou fúziou vplyvov, moderným hudobným dadaizmom. Posun to teda bol zaujímavý a pozoruhodný, program sa na nesúrodé časti nerozsypal.

Srdcový festival roztancoval Staromestské námestie, rozospieval Kostol Najsvätejšieho Salvátora, nadchol Palác Akropolis i Vinohradské divadlo. A vzbudil aj takéto otázky a diskusie, čo dokazuje, že je živý a vyvíja sa. Už 13 rokov.

Vladimír Skalský

Linka proti korupcii

Na antikorupčnú linku na úrade vlády sa za prvých päť dní jej fungovania dovolalo sto ľudí. „Za prvých päť dní sa priamo korupcie týkalo 45 oznámení,“ povedala v parlamente premiérka Ivetta Radičová (SDKÚ) počas Hodiny otázok. Občania sa tiež podľa šéfky kabinetu sťažovali na nečinnosť úradov a súdov. Viac ako 90 percent z podnetov bolo podľa premiérky neanonymných. Na linke môžu občania nahlásiť podozrenia z korupčného správania v ktorejkoľvek oblasti verejného života. Radičová si myslí, že antikorupčná linka môže pomôcť prekonať tichú toleranciu voči korupčnému správaniu. Radičová pripomenula, že šetrenie verejných zdrojov je jednou z priorit jej vlády a vyplýva z programového vyhlásenia. K transparentnosti a šetreniu má podľa nej prispieť ozdravenie prokuratúry, súdnictva alebo povinné zverejňovanie zmlúv či elektronické aukcie.

NATO v Bratislave

V Bratislave sa konalo 35. zasadnutie výcvikovej podskupiny NATO pre oblasť radiačnej, chemickej a biologickej ochrany (RCHBO). Účastníci z 23 krajín a piatich veliteľstiev a agentúr NATO budú rokovať v štyroch pracovných

skupinách, a to pozemné sily, vzdušné sily, námorné sily a zdravotníctvo. Cieľom stretnutia je vzájomné informovanie sa o výcviku v oblasti RCHBO a posúdenie spôsobov vykonávania výcviku s toxickými chemickými látkami a rádioaktívnymi žiaričmi. Brigádny generál Jindřich Joch zdôraznil, že použitie chemických, biologických, rádiologických a jadrových zbraní zo strany rôznych teroristických skupín predstavuje v súčasnosti vážne nebezpečenstvo, ktoré si zaslúži primeranú pozornosť zo strany NATO. V rámci predstavenia národných spôsobilostí v oblasti radiačnej, chemickej a biologickej ochrany sa účastníci pracovného stretnutia zoznámili s priestormi a výcvikovými možnosťami Výcvikového a testovacieho centra RCHBO v Zemianskych Kostolánoch a špeciálnou technikou práporu RCHBO Rožňava.

Gymnázia po latinsky

Osemročné gymnázia budú môcť od septembra opäť označovať triedy latinskými názvami. Umožniť by im to mala vyhláška ministra Eugena Jurzycu (SDKÚ) o stredných školách, ktorá je v medzirezortnom pripomienkovom konaní. Prinavrátí stav spred septembra 2009. Latinské názvy nahradil rímskymi číslicami bývalý šéf rezortu školstva

Ján Mikolaj (SNS). Školy to však kritizovali a hovorili o chaose. Kým dovtedy osemročné gymnázia používali jednotné latinské slovné názvy, po novom si pri paralelných triedach museli pridávať k číslam písmená, a tak splynuli so štvorročnými. Vyhláška tiež na základe žiadosti ministerstva zdravotníctva vyraduje zo sústavy odborov vzdelávania tri študijné odbory, ktoré doteraz pripravovali na výkon zdravotníckych povolání. Školy tak od septembra prestanú prijímať študentov do prvých ročníkov odborov diplomovaný zubný technik, diplomovaný zdravotnícky záchranár a diplomovaný medicínsko-technický laborant. Okrem toho vyhláška do sústavy odborov vzdelávania zaraďuje osem študijných odborov vzdelávania, ktoré úspešne prešli experimentálnym overovaním. Sú to odbory výživa a šport, starostlivosť o ruky a nohy, ekonomické lýceum, výtvarné spracúvanie skla - výroba sklenej vitráže, konzervátorstvo a reštaurátorstvo - maliarske techniky, tvorba vitrážového skla a smaltu, grafický dizajn a grafika vizuálnych komunikácií. Tiež upravuje možnosť organizácie nadväzovacieho štúdia u ôsmich učebných odborov. Súčasne ustanovuje nový typ strednej odbornej školy, ktorým je stredná odborná škola informačných technológií.

Pomoc neziskovkám

Skupina 64 slovenských advokátov začala od júna pomáhať neziskovým organizáciám na Slovensku vyznať sa v spleti zákonov a ich klientom v neľahkých životných situáciách. Právnici z iniciatívy Advokáti pro bono pomáhajú pri riešení majetkovoprávných problémov ľudí bez domova, odňatia detí rodičom, ktorým hrozí strata bývania, ako aj pri riešení nevýhodných zmlúv v neziskových organizáciách. Zároveň by sa mali zaoberať aj poradenstvom v oblasti pracovného a rodinného práva. „Začiatkom júna dostali advokáti na stôl prvých 11 žiadostí od neziskoviek a ich klientov. Každý si bude môcť vybrať podľa záujmu a špecializácie. Dvere majú otvorené všetci advokáti, ktorí sa rozhodnú dobrovoľne pomôcť,“ vysvetlila Mirka Gúčíková, koordinátorka Nadácie Pontis, ktorá reagovala na podnet medzinárodnej organizácie PILnet. Tá rozvíja bezplatné právne služby prostredníctvom svojich pobočiek vo viac ako 20 krajinách sveta. Program Advokáti pro bono sa začal podpisom deklarácie za účasti ministerky spravodlivosti Lucie Žitňanskej, ktorá nad iniciatívou prevzala záštitu. O právnu pomoc môžu neziskové organizácie požiadať vyplnením formulára na stránke www.darca.sk.

... rozum zostáva stáť

z májového zápisníka Ďurka Pražiaka

Májové hokejové majstrovstvá sveta v Bratislave sa niesli v znamení mnohých slovenských úspechov. Nebolo to ale jednoduché a bez rizika. Málo chýbalo a v Bratislave a okolí sa ubytovalo oveľa viac fanúšikov z cudziny. Prudkým zvýšením cien v hoteloch i v taxikoch sa však predvídaným domorodcom predsa len podarilo včas zahnať veľkú časť týchto drzých dotieravcov až za Dunaj. Tam si choďte utracať svoje ubytovacie a stravovacie peniaze, vy zatiaľ nepriatelia našich zlatých... teda, strieborných... teda... skrátka slovenských chlapcov. Úspech. Bratislava sa po tie dni nestala mestom zločinu, pochválila sa polícia. Úspech. Chytili napríklad jednočlenný zlodejský gang. Šéf a v podstate mozog celého gangu ukradol auto, ale zabudol pri tej detailne naplánovanej lúpeži na parkovisku jednu tenisku. Smrad a podozrivo nevkusne kriklavá ponožka ho prezradili, keď ho zásahová jednotka náhodou kontrolovala pod mostom Apollo. Úspech. Veľkým úspechom bolo aj to, že zlodeji vykradli komplet trinásť hotelových izieb, kde bývala dánska hokejová reprezentácia, a k tomu aj izbu slovenského kapitána Demitru. Ved' mohli vykradnúť všetky reprezentácie na čele s kapitánmi! Ale nevykradli! Úspech. A slovenská reprezentácia neprehrala na majstrovstvách všetky zápasy. Úspech. Jeden aj vyhrala. Úspech. So Slovinskom. Úspech. Správy z hokejových kuloárov hovoria, že európsky menej zorientovaní Američania podali protest, prečo hosťiteľská krajina môže mať na šampionáte až dva mančafy. Že to by sa u nich v Amerike stat nemohlo. Že to nie je, citujem: „fair“. Protest bol zamietnutý. Úspech.

Slovenská hokejová taktika, nesená v duchu menej býva viac, inšpirovala slovenského ministra financií. Tuho sa zamyslel a vyšlo mu, že rozumnejšie a lacnejšie pre Slovensko by bolo nemať nadzvukové letectvo a sústrediť sa len na to, čoho sú Slováci schopní, napríklad v protichemickej obrane. Na Slovensku však nechýbajú

hlasy, že oveľa rozumnejšie a lacnejšie pre Slovákov by bolo sa len občas poriadne sústrediť.

So šibajúcou jarnou trávou začala na Slovensku konečne šibať aj korektnosť. Podľa jednej učebnice prírodopisu sa žiaci, okrem iného, učili, ako hrabať listie. Odborný posudok jednej pedagogickej pracovníčky to však napadol ako diskrimináciu mestských detí, ktoré hrabanie listia v záhrade vôbec nepoznajú. Aj ministerstvo uznalo, že takáto brutálna diskriminácia by mohla poškodiť zdravý vývoj slovenských detí, a tak učebnicu školám prestalo preplácať a nakúpilo pre školy novú učebnicu za nejakých ani nie 60 000 eur. Iní odborníci si kladú otázku, či radšej nemalo kúpiť hrable a či je vôbec korektné volať sa - ako autorka posudku - Maková, keď väčšina slovenských žiakov nikdy nebrala škodlivé omamné látky, ktoré pochádzajú z makovej hlavy.

Májové problémy s korektnosťou sa vyskytli, ako už tradične, v parlamente. Opozičný poslanec nazval šéfa parlamentu „sedlákom“, po česky buranom, a vzápätí to vydával za kompliment. Pri porovnaní s vlnajším májovým komplimentom poslanca Slotu na adresu policajtky v poslaneckých garážach: „Ty p.ča!“, alebo iného tohtoročného komplimentu jedného poslanca druhému: „Ty ču.ák!“, by mu asi dal za pravdu aj Guth-Jarkovský. V slovenskom parlamente je to skrátka tak.

Slováci mali v máji problémy so sčítaním. S odčítaním, násobením a delením, naopak, žiadne problémy neboli. Vláda poslala k ľuďom na pomoc sčítacích komisárov, ale tí boli často odo dverí zaháňaní s výkrikmi, citujem: „Ešťebáci! Fízli!“ Ba čo horšie, ľudia sčítacím komisárom, ako povedala jedna hovorkyňa, neveria. Určitou útechou je, povedala, že sčítanie na Slovensku by bolo ohrozené až vtedy, keby ho ignorovalo päť miliónov ľudí. Strašná otázka znie: Platilo by vôbec potom na Slovensku, že $1 + 1 = 2$?!

Azda pre každého človeka v živote sú určujúce jeho korene. Rodinné prostredie, z ktorého pochádzal, určilo hodnoty, sprevádzajúce ho d'aleko životom.

Vojtech Vecán sa narodil začiatkom júna 1931 v Nyiregyháze (založili ho slovenskí prisťahovalci z Oravy, Liptova a Turca - až do roku 1947 prevažnú časť tvorilo obyvateľstvo slovenského pôvodu, známe ako „tírpáci“, teda ľudia, trpiaci pod vplyvom neľahkého života). Bolo to blízko svetoznámeho vinohradníckeho mestečka Tokaj. Rozhodujúcim putom, ktoré už viac ako dvestopäťdesiat rokov spája Slovákov, či už v dnešnom Maďarsku, Rumunsku, Srbsku, alebo Chorvátsku na území niekdajšej monarchie, bola evanjelická viera. Vojtov otec, aj keď bol vyučený krajčír, niekoľko rokov sa v kolíske reformácie v Nemecku pripravoval na misijnú činnosť. Prvá svetová vojna so svojimi následkami tomuto predsavzatiu zabránila, ale aspoň jeho najstarší syn vyštudoval teológiu v Šoproni a stal sa evanjelickým kňazom.

Po skončení druhej svetovej vojny, v rámci výmeny obyvateľstva, rozhodla sa širšia Vecánovská rodina vypočuť výzvy zo starej vlasti a vrátiť sa do Československa. Ich domicilom sa stali Levice. Presídlenci na Slovensku založili si cirkevný orchester, spevokol, ochotnícke divadlo a šikovný mládenec si hneď medzi nimi našiel miesto. Ako hudobník, hrajúci na viaceré hudobné nástroje, spevák či herec.

Aj keď išlo o početnú rodinu, rodičia sa aj za cenu mnohých obetí snažili dať svojim deťom to najlepšie vzdelanie. Želaním jubilanta bolo študovať medzinárodné vzťahy, ale pofebruárové kádrowanie nasmerovalo jeho štúdiom iným smerom. Po maturite na Banskó-štiavnickom gymnáziu odchádza do Prahy na Vysokú školu ekonomickú. Časom prestúpil na smer zahraničného obchodu, ktorý bol najbližší jeho záujmom. Už počas štúdií sa zapája do vysokoškolského súboru, hrá v orchestri na violončele, ale nezanedbáva ani duchovnú stránku svojho života. Niekoľko výchovou spriaznených slovenských evanjelických vysokoškolákov našlo podmienky na stretávanie sa v Soukenickej ulici v Prahe 1.

V roku 1956 po ukončení štúdií sa na umiestnenku dostal do „pézetky“ - podniku zahraničného obchodu. Znalosť jazykov, šikovnosť, nápaditosť a dobré vystupovanie ho po piatich rokoch zaviedli do Berlína, kde sa v rokoch 1961-1966 stal delegátom podniku zahraničného obchodu. Po návrate domov bol dva roky zamestnaný na Ministerstve zahraničného obchodu, kde mohol využiť svoje skúsenosti z NDR. Ako viacerí jeho generační druhovia sa angažoval aj v obrodnom procese. Malo to svoje nepriaznivé následky, ale nakoniec sa aj vďaka priateľom

Inšpiratívna osemdesiatka

SNIMKY: ARCHIV

uchytil ako odborník v novovytvorenom útvere „na dovoz stavieb“. Je to zaujímavá oblasť, ktorá by stála viac ako za krátku zmienku. Veď takýmto spôsobom sa postavili napríklad prvé veľké obchodné domy v Prahe - Máj a Kotva, mnohé nemocnice, sanatóriá, hotely, administratívne budovy a výrobné podniky. V tomto prostredí, ktoré bolo zemepisne ohraničené celým niekdajším Československom, pôsobil v rokoch 1968-1989. V jednom období bol presunutý na výstavbu plynovodu Orenburg. Údajne, „aby sa naučil milovať Sovietsky zväz“, ako sa dozvedel.

Po zmene režimu najprv pracoval v poľskej firme Exbud Kielce, v rokoch 1991-1993 bol riaditeľom zastúpenia rakúskej firmy. Od roku 1993 mal ešte osem rokov vlastnú firmu pre finančné vzťahy, ale zdravotné dôvody ho primáli zrušiť tieto svoje aktivity.

Popritom všetkom sa výrazne venoval slovenským aktivitám. Členom Miestneho odboru Matice slovenskej bol od jej začiatku, od februára 1969. Postupne, ako sa Miestny odbor pretvoril na Klub slovenskej kultúry a novovytvorenú organizáciu Dom slovenskej kultúry, našiel si cestu aj tam.

Pretože ho zaujímala história a politika po roku 1989, pomáhal organizovať besedy s českými a slovenskými politikmi, ktoré sa konali v bývalom Dome slovenskej kultúry. Pri tej príležitosti s vďačnosťou oceňujem jeho veľkorysosť, bez ktorej by sa niektoré akcie nedali organizovať. Od začiatku stál pri zrode Štefánikovej nadácie, ktorá sa neskôr transformovala podľa prichádzajúcich predpisov na dnešnú Štefánikovu spoločnosť. Dokumentačne zachytil všetky významné udalosti, či už stretnutia so známymi osobnosťami nášho verejného života, alebo inštalovanie Štefánikovej sochy pri Štefánikovej hviezdárni na Petřine v roku 1994.

Po rozdelení Československa a vzniku viacerých slovenských spolkov sa snažil spolu s vtedajším predsedom Klubu slovenskej kultúry Ivanom Adamčíkom zabrániť nevráživosti a zbytočným škriepkam pred verejnosťou medzi týmito organizáciami vytvorením FOSY. Toto Fórum slovenských aktivít, ktoré združovalo takmer všetky relevantné slovenské spolky, sa stretávalo štyrikrát do roka. Podľa jeho slov moderoval väčšinu z takmer štyridsiatich stretnutí. Patril medzi zakladateľov Nadácie a potom Spoločnosti reformátora Dr. Martina Luthera v ČR, niekoľko rokov bol po osamostatnení Slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. zvolený do presbyterstva pri Chráme sv. Michala v Jirchářích. Poslednou významnou funkciou, ktorú prevzal, bolo predsedníctvo v ním iniciovanej Kollárovej spoločnosti, ktorá v Prahe vyvíja činnosť už od roku 2005. V týchto funkciách si získal vážnosť nielen medzi slovenskou komunitou, ale aj medzi ďalšími veriacimi v pražskej verejnosti. Jeho cieľom je Kollára predstavovať nielen ako duchovného, ale aj ako básnika estetika, jazykovedca. Momentálne sa podieľa na príprave uctenia pamiatky Pavla Jozefa Šafárika, ktorého stopäťdesiate výročie úmrtia si pripomenieme koncom júna.

Tento čínorodý, milý a vždy ochotný človek je stále plný energie. Má pred sebou ešte viac nápadov a dve veľké želania. Aby sa mu podarilo napísať rodinný román - kroniku rodiny Vecánovcov, aby členovia

rodiny poznali osudy nielen jubilanta, ale aj ostatných jej členov. Druhým želaním je, aby sa vytvorila Konferencia slovenských spolkov, ktorá by v nových podmienkach nahradila niekdajšiu FOSU, lepšie koordinovala spoluprácu medzi slovenskými spolkami v Českej republike a tým sa aj podieľala na prehlbovaní česko-slovenskej vzájomnosti.

K týmto cieľom môžeme jubilantovi priať len veľa zdravia a vytrvalosti.

Vojtech Čelko

VOJTECH VECÁN - PRVÝ ZLAVA

V dňoch 20. - 22. 5. 2011 sa v Moravskej Třebovej, renesančnej perle - paradoxne Moravy, ale východných Čiech - konala už tradičná konferencia vzájomných národnostných menšín v strednej Európe VISEGRAD - TERRA INTERCULTURALIS. Slovensko-český klub ju organizuje s podporou Medzinárodného visegrádskeho fondu od roku 2006. Tentoraz sa konala pod záštitou hajtmána Pardubického kraja Radka Martínka a starostu Moravskej Třebovej Miloša Izáka.

Visegrad - Terra Interculturalis

Vladimír Skalský

Moravská Třebová, nazývaná aj Moravskými Athénami, je však predovšetkým dejiskom najstarších Dní slovenskej kultúry v Českej republike, tento rok sa konal už ich 16. ročník. Ešte z pozície hlavy mesta prehliadku kedysi inicioval neskorší minister pre miestny rozvoj a dnešný hajtmán Radko Martínek, odvtedy sa teší priazni všetkých vedení radnice a postupne prerástla do skutočne mimoriadneho vzťahu nielen k partnerskému mestu Banská Štiavnica, ale aj celej slovenskej kultúre. Najnovšie podujatie tento záber ešte rozšírilo do polohy

skutočného stredoeurópanstva.

Konferencia sa začala slávnostným otvorením, slávnostnou recepciou a koncertom skupiny Pohoda z Přerova. Sobota bola venovaná pracovnému rokovaniu, ale aj prehliadke medzinárodnej výstavy „Pod modrou oblohou“, ktorú prezentovala radná Moravskej Třebovej Hana Horská, a rozsiahlemu večernému hudobnému programu. Počas coffee breaku sa stihli účastníci zoznámiť dokonca aj s expozíciou miestneho múzea, vrátane unikátnej múmie. Nedeľa už patrila koncipovaniu

záverov a krásam mestečka, nazývaného aj Moravskými Athénami.

Konferencia je hlavným podujatím projektu Visegrad - Terra Interculturalis v tomto roku. Tento projekt organizuje Slovensko-český klub so sídlom v Prahe spolu s partnermi - organizáciami vzájomných menšín v krajinách Visegrádskej štvorky, vo Vojvodine a na Ukrajine. Projekt bol uvedený do života 22. mája 2006 na tlačovej konferencii na Úrade vlády ČR a v minulosti sa konferencia konala najčastejšie na zámku Budmerice v Slovenskej

republike, naposledy na pôde Ministerstva kultúry Českej republiky, v pražskom Nostickom paláci.

Na konferencii sa zúčastnili významné osobnosti menšín z krajín Visegrádskej štvorky i verejného života. Projekt počas jeho fungovania osobne podporili osobnosti ako bývalí podpredsedovia vlády ČR Egon T. Lánský, Pavel Němec a Zdeněk Škromach, podpredsedovia vlády SR Pál Csáky a Dušan Čaplovič, ministri vlády ČR a predsedovia Rady vlády pre národnostné menšiny Michael Kocáb a Džamila Stehlíková, ako aj

PRESEDA CELOŠTÁTNEJ SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY V MAĎARSKU JÁN FUZÍK

SNÍMKY: PETRA ZÁPEČOVÁ A AUTOR

KONCERT SKUPINY POHODA

PRI OTVORENÍ: ZĽAVA NAĎA VOKUŠOVÁ, VLADIMÍR SKALSKÝ A MILOŠ IZÁK

súčasný veľvyslanec SR v ČR J.E. Peter Brňo a ďalší.

Z konferencie vyjde, rovnako ako v minulých rokoch zborník, ktorý sa iste znovu stane významným dokumentom, porovnávajúcim prax menšinovej i krajanskej politiky krajín V4, históriu, aktuálnu situáciu i perspektívy jednotlivých minorít i príklady dobrej praxe, využiteľné v ďalších krajinách. Témami konferencie boli vzťah štátov strednej Európy k svojim vnútorným a vonkajším národnostným menšinám, a tiež kultúra a vzdelávanie národnostných menšín. Príspevky

vo svojom súhrne pokrývali témy tak, že nechýbalo predstavenie jednotlivých menšín, zhrnutie ich problémov a dobrých skúseností. Príspevky sa rovnako zamerali na štátnu politiku voči vnútorným a vonkajším menšinám, na medzinárodné dokumenty, týkajúce sa menšín, či na návrhy novej praxe, osobitne spolupráce v priestore krajín V4. Zvláštne miesto mala diskusia o sčítaní obyvateľstva v krajinách V4 vo vzťahu k menšinám a o podpore minorít v podmienkach ekonomickej krízy.

Obsahom projektu v roku 2011

GASTRONÓMIA PATRÍ K POZNÁVANIU KULTÚR

je popri konferencii aj výmena v oblasti hudby, ktorá nadviazala na divadelnú, literárnu a výtvarnú v minulých rokoch. Aj na samotnej konferencii sa popri skupine Pohoda predstavili na nádvorí zámku a v kostole aj ďalší interpreti z jednotlivých krajín V4, vrátane Petra Nagya a Mira Šmajdu.

Cieľom projektu je poukázať na to, že národy v Strednej Európe (priestore V4) sú navzájom premiešané a že tieto vzájomné menšiny (Česi na Slovensku či v Poľsku, Maďari na Slovensku a v Česku, Poliaci v Česku a na Slovensku, Slováci v Česku,

Maďarsku a Poľsku) predstavujú významné bohatstvo tak pre krajiny svojho pôvodu, ako aj pre krajiny, kde žijú. Túto myšlienku obsahuje aj názov projektu „Visegrad - Terra Interculturalis“. Za dôležité považujeme tiež naštartovanie užšej spolupráce a výmeny skúseností medzi týmito menšinami, ktorá dosiaľ do značnej miery chýbala, najmä pokiaľ ide o menšiny z rôznych krajín.

Na konferencii nakrúcala Česká televízia i Slovenský rozhlas a celkovo sa tešila záujmu médií, pochopiteľne vrátane menšinových.

DVORANA MÚZEA BOLA DÔSTOJNOU KULISOU KONFERENCIE

SPEVÁCKE SÚBORY SA PREDSTAVILI V MIESTNOM IMPOZANTNOM CHRÁME

DAGMAR LÁLOVÁ TO PREŽÍVALA VIAC

JIRKA KLAPKA TO PREŽÍVAL

Programom celkom nového druhu sa stal literárny večer, ktorý pri príležitosti „kockatého jubilea“ Vlada Skalského, jeho rozlúčky s trojkou na začiatku veku, ukázalo zaujímavú vec. Že nielen on píše, ale že aj píšú o ňom. Na tom stál program v Slovensko-českom ART klube, kde mohli návštevníci nahliadnuť do krivých zrkadiel, v ktorých ho zobrazili jeho najbližšia kolegyňa, predsedníčka Slovensko-českého klubu a šéfredaktorka Slovenských dotykov Naďa

Vokušová, režisér Vladimír Kavčiak a dve mladé autorky - prozaička Michaela Rosová a poetka Martina Boleková...

Naďa Vokušová priniesla fejtóny, v ktorých vystupuje pod pseudonymom „kolega“, ale aj črtu, ktorú kedysi napísala pri príležitosti pätnásteho výročia ich talianskej spolupráce. Vladimír Kavčiak sa tiež pridržiaval žánru fejtónu, v ktorom zachytil pokus V. S. oženit', dokonca za prítomnosti vtedajšieho prezidenta Rudolfa Schustera. Ten už Vlada menoval, rovnako ako

Michaela Rosová v poviedke, v ktorej dokonca V. S. umrel. A poetka Martina Boleková venovala „útočníkovi na ležiacu osmičku“ báseň. K tomu všetkému spievali Jiří Klapka a Dáša Lálová.

Projekt to bol asi úspešný, keďže všetky diela, ohovárajúce V. S., vyšli i v literárnej revue Zrkadlenie/Zrcadlení a nápad zamaskovať oslavy ako literárny večer inšpiroval viacerých prítomných - prvé podujatie tohto druhu zrealizovala Viera Groznerová. (vo-ka-ro-bo)

NAĎA VOKUŠOVÁ A ÚTRPNÝ POHĽAD V. S.

VLADIMÍR KAVČIAK SI TO UŽÍVAL

Info

- st. 1. 6. - pi. 24. 6. Vyšehrad - Letní scéna VYŠEHRANÍ 2011
- 8. ročník mezinárodního festivalu divadla a hudby tento raz pod názvom Ľša Marina do Slávinia Účasť slovenských umelcov v tomto ročníku:
 - 3. 6. 19.00 - Divadlo pod kostolom Bratislava s hrou Sketch Show
 - 4. 6. 10.00 - Divadlo pod kostolom Bratislava s hrou Divadielňa
 - 5. 6. 10.00 - Divadlo pod kostolom Bratislava s hrou Divadielňa
 - 7. 6. 18.00 - Megaotvárací mix - Peter Nagy
 - 8. 6. 19:00 - skupina SANYLAND
 - 12. 6. 17.00 - Pavol Hammel
 - 20. 6. 18.30 - Milan Markovič a Alexander Gerič
 - 21. 6. 19.00 - Peter Lipa Band

8.-10. 6. a 15.-17. 6. o 9.30 ROZPRÁVAJME SI ROZPRÁVKU Výchovo-dramatický program pre deti o slovenčine a jednej rozprávke krajiny. Účinkujú: V. Kučerová a M. Matejka

• št. 2. 6. o 19.00 Klub Lávka, Novotného lávka 1, Praha 1 SYMETRIE ŽIVOTA Stretnutie Viery Groznerovej s priateľmi a prezentácia jej knihy Moderuje: Naďa Vokušová, Vystupujú: Igor Šebo, Jiří Toufar, Dušan Malota, Jiří Klapka a skupina Motovidlo

• pi. 3. 6. o 18.00 Slovensko-český ART klub, V Závětří 4, Praha 7 VLASY DUPKOM Krst knihy známej lekárky a blogerky Lubomíry Romanovej Za účasti autorky knihu pokrští profesor Pavel Pafko Účinkujú: Katarína Koščová a Daniel Špiner Moderuje: Vladimír Skalský

• po. 6. 6. - ne. 12. 6. Mánes, Masarykovo nám. 250, Praha 1 ART PRAGUE 2011 X. veľtrh súčasného umenia V rámci spoločnej vernisáže vystavujú Eva B. Linhartová - obrazy a Miro Pribiš - sochy

• ut. 7. 6. o 18.00 Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1 LITERÁRNY VEČER - ILJA ČIČVÁK Prezentácia najnovšej básnickej zbierky Milovanie so sfingami slovenského spisovateľa žijúceho v Kanade

• st. 8. 6. a št. 9. 6. o 20.00 Divadlo Ponec, Husitská 24A, Praha 3 TANEC PRAHA 2011 Medzinárodný festival súčasného tanca a pohybového divadla Slovensko na festivale zastupuje: RootlessRoot Company s inscenáciou Eyes In The Color Of The Rain

• pi. 10. 6. o 22.00 Jazz Dock, Jazz & Blues Bar & Café, Janáčkovo nám. 2, Praha 5 SANYLAND & SUE Sanyland je spojenie známych slovenských muzikantov s piesňami Slava „Sanyho“ Gréka a hlasom

mladšej talentovanej speváčky Zuzany Mikulcovej, víťazky súťaže Nové tváre slovenského jazzu 2009. Skupina predstaví svoje nové CD s názvom Pod' Utečme

• pi. 10. 6. - ne. 12. 6. Penzión Galerie, Jedlová (okr. Polička) SPIEVAJ AKO HORA Workshop venovaný všetkým, čo si chcú pripomenúť a spoločne zaspievať piesne z bohatej pokladnice moravských a slovenských ľudových piesní Spolupracujú: Petra Vraňáková a Lenka Dubničková, bývalé členky súboru Lúčnica Autorka projektu: Ida Kelarová

• so. 11. 6. o 13.15 Park Stromovka, Praha 7 IGOR ŠEBO NA DNI PRAHY 7 V rámci prezentácie mestskej časti sa predstaví Slovensko-český ART klub komponovaným pásmom slovenských táng Dušana Pálku

• so. 11. 6. o 13.00 ČRo Leonardo DŽAVOTANIE Rozprávanie po slovensky o Slovensku a Slovákoch Ďalšie vysielanie relácie Džavotanie v letných mesiacoch 9.7. a 13.8. vždy o 13.00

• po. 13. 6. o 19.30 Divadlo v Řeznické o.p.s., Řeznická 17, Praha 1 Ľubo Dobrovoda: JA MALKÁČ Pokus o náhľad do spolunažívania jednej česko-slovenskej rodiny očami päťročného chlapca koncom 60. rokov 20. storočia

• št. 16. 6. o 18.00 Galéria SI, Jilská 16, Praha 1 TRI DÁMY SLOVENSKÉHO DIVADELNÉHO KOSTÝMU Vernisáž výstavy diel troch dám slovenského divadelného kostýmu Ludmily Purkyňovej (1927), Helyny Bezákovej (1936) a Stanislavy Vaničkovej (1937), ktorých práca bola viackrát ohodnotená prestížnymi medzinárodnými cenami Kurátor výstavy: M. Daubrava Výstava potrvá do 11. 7. 2011

• št. 16. 6. - so. 18. 6. Telč ARTS & FILM TELČ 7. ročník filmového festivalu o európskom umení Slovensko na festivale zastupujú filmy: CIGARETY A PESNIČKY - Neopakovateľné týždenné stretnutie rómnych amatérskych spevákov a klasicky vzdelaných profesionálnych hudobníkov v auguste 2009 vo Veľkom Slavkove, réžia: Marek Sulík, Jana Kovalčíková

ČAS GRIMÁS - Hraný dokument, ktorý sa snaží preniknúť do tajomstva kontroverzného, rozpolteného duše umelca, ktorý predstihol svoju dobu, réžia: Peter Dimitrov

MÚRY SÚ VYSOKÉ A HRUBÉ - Dokumentárny film o predčasne zosnulom slovenskom scenografovi Alešovi Votavovi, réžia: Juraj Johanides

KAMENE - Animovaný film, ktorý je melodramatickým príbehom ženy

Potřebujete zajistit moderní bydlení a péči pro seniory v blízkosti Prahy včetně ošetrovatelské asistence?

- Máme pro vás jedinečné řešení, Domov pro seniory Dřevčický Park v Dřevčicích, okres Praha-východ.
- Celé zařízení, tj. bydlení pro seniory, restaurace, školicí centrum a wellness je v provozu od 1. června 2010.
- Nabízíme vysokou kvalitu služeb, jistotu pomoci v nadstandardně vybaveném a zajímavě architektonicky řešeném komplexu bezbariérových apartmánů. Budete mít po ruce veškerý komfort, ošetrovatelskou službu a pravidelnou lékařskou péči.
- Poskytneme vám dlouhodobé i odlehčovací (krátkodobé) pobyty.
- Zařízení je vhodné jak pro aktivní seniory, tak i pro klienty, kteří v závislosti na svém zdravotním stavu vyžadují zvýšenou péči.

Chcete-li naši nabídky využít a chcete slevu, kontaktujte redakci Slovenských dotyků!

dotyky@czsk.net
Janka Haluková 737 702 526

tůžiackej po dietiati. Réžia: Katarína Kerekešová

- ne. 19. 6. o 21.00 Klub Vagon, Národní 25, Praha 1 STARÁ ŠKOLA - THE OLD SCHOOL BAND Táto bratislavská skupina je zložená zo skúsených hudobníkov a súčasne veľkých fanúšikov zlatej rockovej éry 60. a 70. rokov

- ut. 21. 6. o 19.00 Divadlo Kalich, Jungmannova 9, Praha 1 CARMEN Slovenské divadlo tanca s novosppracovaným príbehom nespútanej andalúzskej Cigánky v choreografii Jána Ďurovčíka (viac sa dočítate na II. strane obálky nášho časopisu)

- ut. 21. 6. o 18.00 Wannieck Gallery, Ve Vaňkovce 2, Brno ObraŠKov - súčasná slovenská malba Výstava prináša ucelenú kolekciu slovenskej malby (takmer 90 obrazov od 22 autorov) a jej hlavné vývojové tendencie za posledné desaťročie. Kurátor výstavy: Vladimír Beskid

- št. 23. 6. - so. 25. 6. Praha UNITED ISLANDS OF PRAGUE Slovensko na festivale zastupujú skupiny:
 - 24. 6. STRELECKÝ OSTROV Hlavná scéna - Billy Barman
 - 25. 6. STRELECKÝ OSTROV Hlavná scéna - Diego
 - 25. 6. KAMPA Scéna Radia 1 Exit - The Uniques
 - 25. 6. KAMPA Ethno & Folk scéna - Beňa a Ptaszek

- pi. 24. 6. - ne. 26. 6. 150. VÝROČIE ÚMRTIA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA (1795 - 1861) Pripomienka výročia úmrtia

významného slovenského básnika, historika, etnografa a slavistu

- 24. 6. o 16.00 Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1 PAVEL JOZEF ŠAFÁRIK, život, dielo a odkaz budúcim generáciám Prednáša: doc.PaeDr. Miloš Kovačka, Slovenská národná knižnica Martin Pavel J. Šafárik - dokumentárny film Námet, scenár a úvodné slovo: Prof.h.c., Prof. Ing. Ondrej Hronec, DrSc., predseda Spoločenstva evanjelikov severného Gemera
- 25. 6. o 15.00 Olšanský cintorín PIETNY AKT pri pomníku Pavla J. Šafárika
- 26. 6. o 9.30 Kostol sv. Michala, V Jirchářich 14, Praha 1 SLÁVNOSTNÁ BOHOSLUŽBA

- so. 25. 6. o 16.00 a 19.00 Divadlo bez zábradlí, Jungmannova 31, Praha 1 RADOŠINSKÉ NAIVNÉ DIVADLO V PRAHE Stanislav Štepa: NESLADÍM Autor v hre skúma rôzne podoby ľudského šťastia Hrajú: S. Štepa, L. Garajová-Schrameková, M. Nedomová, M. Kubovčík, R. Felix, M. Caban, a ďalší. Réžia: J. Nvota

- ut. 28. 6. o 17.00 Slovensko-český ART klub, V Závětří 4, Praha 7 STRETNUTIE S VEDOU (Slováci dnes siahajú na Nobelovu cenu, chcete ich spoznať?) Prvý diel z nového cyklu, pripravovaného spolu s o. s. Dialog vědy s uměním

(Zvýraznené podujatia usporadúva alebo spoluosporadúva Slovensko-český klub, vydavateľ Slovenských dotyků, a ČeskoSlovenská scéna)

🌀 *Pán riaditeľ, kde sú vaše korene, odkiaľ pochádzate?*

Z Kremnice. Otec aj mama boli Kremničania, aj keď sa ani jeden tam nenarodil. Žili v nej prakticky od detstva. Ja som tam býval od svojich piatich rokov, ale keďže tam boli prarodičia z oboch strán, tak som v Kremnici trávil čas až dovtedy, keď som ešte študoval v Martine. Bývali sme na rôznych miestach, pretože otec bol popoťahovaný minulým establishmentom pre politické názory, boli sme vo vyhnanstve skoro až v Maďarsku. Po Dubnici nad Váhom sme bývali Hronovciach v okrese Levice, kde som prežíval adolescenciu a mám tam asi najviac známych, ale vnútorne cítim, že Kremnica je moje rodné mesto a tam sú aj moje korene.

🌀 *Takže vysoká škola v Martine... Aký odbor ste študovali?*

Všeobecné lekárstvo. Všetci doktori, okrem zubárov, sú absolventi všeobecného lekárstva. Až potom sa rozhodujú, akú užšiu špecializáciu budú ďalej študovať.

🌀 *Kde boli vaše začiatky?*

V Trenčíne u primára Haštu som pracoval dva roky. Som mu veľmi vďačný, pretože to bola veľmi dobrá škola. Potom prišla ponuka pracovať v Prahe. Rok 1996 nebol na Slovensku najšťastnejší, tak som s vďačnosťou prijal možnosť odísť do Čiech. Aj keď som si pôvodne myslel, že odídem ešte ďalej, pretože brat sa vtedy vrátil po štyroch rokoch zo Sydney. Lenže v tom čase sme už mali malé dieťa, takže Praha bola tak akurát ďaleko.

🌀 *V akom odbore ste pokračovali, keď ste presídlili do Prahy?*

Z psychiatrie v Trenčíne som odišiel do psychiatrickej liečebne v Bohniciach a tu som robil sexuológiu. Bol to veľmi zaujímavý odbor a stále je, hlavne psychiatrická sexuológia, ktorá sa zaoberá liečením ľudí, ktorí majú poruchu sexuálnej preferencie, sexuálnu deviáciu.

🌀 *Za tie roky, čo sa odboru venujete, sa tento veľmi vyvíja...*

Myslím si, že sa skôr vyvíjajú postoje spoločnosti k nemu než odbor samotný. Z môjho pohľadu sa zásadný posun stal niekedy v 60.- 80. rokoch, keď sa veľmi intenzívne skúmala podstata štruktúry sexuality. Venovali sa jej českí vedci, ktorí v celosvetovom meradle majú významný prínos v tejto oblasti. Pokiaľ vnímame, že sa táto oblasť vyvíja, je to skôr tým, že sa tieto poznatky popularizujú.

🌀 *Aké prvky deviácie sú najfrekvencovanejšie?*

Myslím si, že táto otázka je zavádzajúca, pretože asi to najdôležitejšie v sexuológii je vnímať individualitu sexuality. Jeden z veľkých sexuológov John Money povedal, že máme tolko sexualít, koľko máme na svete ľudí, takže môžeme si štatisticky niečo vyhodnotiť, ale tendencia robiť nejakú sexuálnu normu má aj odvrátenú stranu, to znamená, že táto sexuálna norma je často zväzujúca pre ľudí, ktorých podstata je iná - vyvoláva u nich stres. Nechcem liberálne normalizovať deviantné sexuálne chovanie, ale mali by sme byť opatrní k rigidnému presadzovaniu noriem, napríklad koľko má merať penis, kolkokrát máme súložiť mesačne, to všetko môže v intímnej oblasti viac ubližovať ako pomáhať. Napriek tomu všetkému má spoločnosť ustálené normy, napríklad, že na deti sa nemá siahat' a ženino odmietnutie sa má rešpektovať.

🌀 *Líši sa naša spoločnosť v morálnom kódexe od iných spoločností?*

Všade na svete plus mínus desatoro platí. Každá civilizácia si utvorí to svoje morálne „desatoro“ a potom už závisí len od postoja spoločnosti, ako ho vníma. Dokonca sú teórie, a myslím si, validné teórie o tom, že morálku máme nejakým spôsobom vývojovo danú, že pre prežitie ľudstva ako takého sa ukázala ako výhodná - nekradnúť, nezabíjať, nevytvárať roztržky nejakými sexuálnymi aférami a mať hodnotu, pre

Tajomstvo musí mať vlastné

Vladimír Kavčiak

ktorú žijeme, to všetko má zmysel - a už sme u desatora. Je to v nás vnútorne zabudované a zákony už len reflektujú podstatu človeka. V našej spoločnosti, ktorá vyrastá z kresťansko-judaistickej tradície, môžeme vidieť fenomén, ktorý interpretoval jeden z mojich učiteľov. Kresťania si často neuvedomujú, že sieste prikázanie „nezosmilniš“ je v desatore až na šiestom mieste, a že aj v morálnych zásadách sú priority. Preto sa časté moralistické diskusie točia okolo sexu a nie primárne o rešpekte k „bližnému svojmu“.

🌀 *Narážal som na fakt, že jedna herečka, ktorá cvičí s deťmi jogu, povedala, že v Amerike by bola za niečo podobné zatvorená. Alebo som videl obrázok, kde otec bozkával svoje dieťa na bruško a bol za to súdený.*

Myslím si, že to je perverzia postmodernej spoločnosti, kde sa môže všetko alebo nemôže nič, podľa toho, aký advokát chyti kauzu do ruky, keď to trochu preženiem. Vlastne tu máme hyperdôležitosť osobnej slobody; na druhej strane, pokiaľ ma chce niekto poškodiť alebo ublížiť mi, tak môže prevrátiť úplne všetko. Môže tvrdiť, že narušujem slobodu ostatných. V našej spoločnosti stále však platí prvé prikázanie a nepochybne zneužívanie detí je jeden z najhorších deliktov. Avšak treba byť veľmi opatrný, pretože sú ľudia, čo bežný otcovský dotyk považujú za zneužitie. Obvyklé je to v rozvodových sporoch: pokiaľ manželstvo funguje, tak sa toho veľa prehládne, množstvo drobností, ktoré by už mohli byť za hranicou. Každopádne v detailoch sa normy líšia historicky a kultúrne, ale extrémny - ako násilie v sexe - nie je prípustné, sex s deťmi

tak isto. V iných otázkach je aplikačná prax niekde hyperkorektná a niekde hypertolerantná, to už je otázkou celospoločenského konsenzu a trochu to súvisí s obecným vnímaním zákonov a pravidiel. V tých spoločnostiach, kde sa viacobecne porušujú pravidlá, sa viac porušujú aj sexuálne normy. U spoločnosti, kde sa snažia byť veľmi korektní voči zákonom, tak sa veľmi často preháňa ochrana sexuálnych práv.

🌀 *Neškodí v tomto smere médiá, ktoré bulvarizujú detskú pornografiu je to akýsi módný trend a pritom skutočnosť: nie je taká dramatická?*

Som presvedčený, že skutočnosť a všetko, čo súvisí s detskou pornografiou, sú ďaleko horšie, než podávajú médiá celosvetovo. Je to veľmi ťažko zvládnuteľný a závažný fenomén. Riešenie typu zakázať koncovým užívateľom konzumáciu detskej pornografie nie je správne: kriminalizovať konečného konzumenta s nádejou, že zmenšíme trh a nebudeme podporovať zneužívanie detí, to nefunguje. Ale výroba, distribúcia a predaj by mali byť veľmi tvrdo sledované a sankcionované.

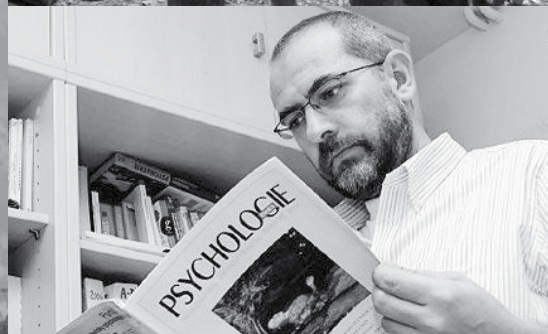
🌀 *Medicina ako taká je plná ľudských príbehov, ale psychiatria zvlášť, čiže, vy ste akási databanka osudov. Sprevádzajú vás niektoré ľudské príbehy celý život?*

Môj otec bol a je dobrým psychiatrom a ja som žil v prostredí, v ktorom mal dlhodobých pacientov, ktorí nie celkom rešpektovali jeho súkromie. On im to umožnil, takže občas nejaký jeho pacient prišiel aj k nám domov. I môj záujem o psychoterapiu nakoniec spôsobil, že skutočne mám aj dlhodobých klientov, ktorých sprevádzam terapiou viac ako desať rokov. Niekedy s veľmi ťažkým srdcom musí-

pravidlá

SNIMKY: ARCHIV

me rezignovať na to, že vyliečenie bude úplné. Aby sme si s problémom poradili, je dôležité mať nejaký vnútorný, ale aj vonkajší mechanizmus. Ten vonkajší je nejaká supervízia, intervízia, to znamená mať možnosť deliť sa o ten príbeh s niekým, kto je viac alebo menej odborník, teda supervízor alebo nejaký kolega. Dôležitá je vzájomná dôvera, tajomstvo má jasné pravidlá. Vnútorný ventil smerom von musí byť nastavený a u každého je iný podľa vnútornej povahy.

📖 Napísal som monografiu o Otovi Pavlovi, umrel na maniodepresiu v 80. rokoch, liečil sa aj u vás. Údajne, keby bol chorý v súčasnosti, tak by sa vyliečil.

S maniodepresiou dokážeme pracovať efektívnejšie. Podľa novej klasifikácie jej hovoríme bipolárna afektívna porucha, je oveľa lepšie liečiteľná, i keď veľa ráz ide o dlhodobú, často celoživotnú psychickú poruchu. Pokiaľ je dobrá spolupráca a dobré vedenie, ale taktiež motivovaná spolupráca zo strany pacienta, tak sa dokáže dlhodobo vyhnúť hospitalizácii a dokáže fungovať v živote oveľa lepšie než pred dvadsiatimi rokmi.

📖 Ako riaditeľ takého veľkého zariadenia musíte zrejme stále rozširovať svoje povedomie o psychiatrii. Čím sa teraz zaoberáte?

V súčasnosti nie je možné byť v psychiatrii kompletné orientovaný, takže ja si tak trochu rozmaznávam svoju sexuológiu - nechal som si čiastočne ambulanciu a som v kontakte so sexuologickým oddelením našej liečebne, ktoré som viedol. A pokiaľ sú nejaké komplikovanejšie situácie, tak do toho zasahujem. Pálčivá je samotná organizácia

psychiatrickej starostlivosti nielen vo vnútri nášho areálu, ale všeobecne v republike a zároveň v súvislosti s celospoločenským priestorom. Sme samozrejme konfrontovaní s tendenciami modernej Európy, ktorá dáva trochu iné paradigmy v tom, ako má vyzerat' psychiatrická starostlivosť. My máme štruktúru a organizáciu celkom konzervatívnu, lacnú, ale kvalita je vysoká, ibaže nezodpovedá európskemu vnímaniu ľudsko-právneho, dostupnosti a efektivity psychiatrického servisu všeobecne. Musíme samozrejme rozlíšiť, čo je psychiatria a čo starostlivosť o duševne chorého, pretože psychiatria je medicínsky odbor a starostlivosť o duševne chorých je sociálna starostlivosť. Týmito otázkami sa momentálne intenzívne zaoberám.

📖 Profesionálne rozloženie a odbornosť vašich lekárov je na takej úrovni, akú si predstavujete?

Nielenže máme šťastie, pretože sme v Prahe, ale máme skutočne dobrých odborníkov. Samozrejme, že sa dá stále niečo zlepšovať, ale tým lekárov v Bohniciach je skutočne kvalitný, máme veľkú skupinu mladých ambiciózných driverov a skúsených primárov.

📖 Aká je proporcia oddelení, ktoré prevažujú a sú dominantné?

Liečebňu môžeme zjednodušene a vo veľmi hrubých rysoch rozdeliť na štvrtiny, to znamená, máme asi štvrtinu lôžkovej kapacity vyhradenú pre akútnu psychiatrickú starostlivosť, druhá štvrtina je pre psychiatriu vo vyššom veku, takzvanú gerontopsychiatriu, asi štvrtina lôžkovej kapacity je pre alkoholizmus a toxikománie a asi štvrtina je vyhradená následnej starostlivosti o ľudí, u ktorých má choroba

trvalejší ráz a resocializácia je ťažšia. Okrem toho máme malé špecializované oddelenia ochrannej liečby, sexuológie a detskej psychiatrie.

📖 Z médií sa dozvedáme, že nárast toxikománie je veľký. Je to skutočnosť alebo len bublina?

Nie, tlak na lôžka je vysoký a asi by sme uživilí podstatne viac lôžok pre týchto ľudí. Ale to isté sa dá povedať skoro o všetkých typoch oddelení, ktoré máme. A tým sa dostávam k tomu, o čom som už hovoril, že je extrémne dôležité rozvíjať takzvaný extramurálny servis, aby to nebolo buď-alebo, aby to nebolo buď si idem ľahnúť do Bohníc alebo som niekde raz týždenne (to je ešte tá dobrá situácia) alebo raz mesačne v ambulancii. Tu je priestor pre intenzívnu ambulatnú dochádzkovú prácu. Takže nielen stacionár. Žiaľ, prepojenie medzi lôžkom, intenzívnou ambulanciou a klasickou ambulanciou je často nepriechodné. Akoby boli upchaté komunikačné kanály u pacientov. Takže si nemyslím, že riešením je zvyšovať počet lôžok, to je to najdrahšie riešenie, ktoré môžeme zvoliť. A pritom vo svojom efekte, napríklad u toxikomanov, nie je vždy úplne efektívne, pretože hospitalizácia, hoci si myslím, že je v mnohých situáciách nutná, často vedie k takzvanaj pyžamovej abstinencii. To znamená, že pokiaľ nie je zaistený kontinuálny prechod do bežného života, tak to vedie k tomu, čo tvrdil aj docent Skála - tí, na prvý pohľad najlepší pacienti, najrýchlejšie zlyhávajú. Dôležité sú krízové centrá - ale nikde nevyriešia problémy za človeka. Človek môže dostať podporu, pomoc, aj možnosť stráviť pár dní v tomto centre, ale primárne sa sústreďujeme na podporu jeho vlastnej aktivity v riešení jeho situácie.

Zdeněk Izer

Komik

Na Slovensko jezdím od malička. Párkrát som do Nízkých a Vysokých Tatier, ale trufnu si říci, že Slovensko sem prejel celé. Od Blavy až

po Košice. Tatry jsou ovšem nejvíc!

Na Slovensko se oženil můj velký kamarád, konkrétně do Liptovského Mikuláše, a rodina jeho manželky nám

půjčovala chatu ve Svatém kříži. Přes potok Křížanku měla chaloupku Květa Fialová. Se Sloveskem mne ale spojují i profesní vztahy a nelze jim nic vytknout. V branži mám hodně kámošů Slováků a často se vidáme.

Milan Knížák

Riaditeľ NG v Prahe, výtvarník

Na Slovensku jsem rád, líbí se mi tam. Byl jsem tam poměrně nedávno, poněvadž máme styk se slovenskými kolegy v Národní galerii. Vlastně úplně naposledy jsem tam byl se svými studenty na počátku tohoto školního roku,

konkrétně v Levoči. Je to nádherné město, ale i celá krajina, kterou projíždíte, je fascinující.

Levoča je plná staré tradiční architektury. To byl jeden z cílů, za kterým jsme jeli, nejen si prohlédnout Mistra Pavla, kterého dílo je v jednom z kostelů, ale celou architekturu,

kteřá je zajímavá tím, že tam jsou německé, rakouské vlivy, což je velmi zvláštní, a ta architektura vlastně vypadá trochu jinak, než naše architektura v historických

městech. A to nás strašně zajímalo.

I slovenské výtvarné umění je velmi jiné - je více konceptuální, jako by se ten koncept směrem k východu zvětšoval, jako by se toto umění více koukalo do světa než třeba české umění. České umění je více sebestřednější, ale Slováci jsou více napojeni na to, co se děje v Evropě a ve světě a dávají to více najevo. Stránka toho konceptu vytváří záměr, aby jejich umění vlastně prorostlo do všeho ostatního a tím je konceptuální akcept daleko silnější než v Čechách.

Mezi slovenskými výtvarníky mám i řadu kamarádů od Mlynářčička s Filkem, což byli akcionisti v 60. letech, až po Jána Budaje, který se pak stal politikem, ale předtím se zabýval jakousi fiktivní kulturou, což já asi považuji za nejzajímavější ze slovenského akčního umění.

Co se týče futuristické vize slovenského umění v rámci Evropy, abych řekl pravdu, žádnou si nedovolím vymyslet. Myslím si, že je dobře, když si teď Slováci uvědomují, že jsou tady sami za sebe a že se vlastně v rámci Evropské unie setkáváme jako partneři, normální a čestní, než jsme třeba byli v jednom státě. Připadá mi, že od té doby, co od sebe existujeme vedle sebe jako dva státy, že jsme k sobě vstřícnější, že ty vztahy jsou přímější a jednodušší, a to se mi docela líbí. Myslím si, že Slováci teď naprosto jasně deklarují, že jsou a opravdu se liší od toho, co se děje tady a myslím si, že to je dobře.

(Spracoval VK)

Najstaršia banská škola na Slovensku

Na otázku, kde a kedy vznikla prvá banská škola na Slovensku, somi v prevažnej väčšine zistil, že to bola slávna banská, neskôr banská a lesnícka akadémia v Banskej Štiavnici, ktorá tu bola v rokoch 1763 až 1919. Je pravdou, že išlo o prvú vysokú školu banskú na Slovensku a tiež jednu z prvých vysokých škôl svojho druhu v Európe. Škola bola tiež prvou vysokou školou na Slovensku technického smeru vôbec a vyznačovala sa vysokou odbornosťou čo do úrovne prednášok, podobne ako dokonalého spojenia teórie a praxe. Okrem baníctva sa na nej prednášalo tiež hutníctvo. V roku 1806 tu vznikla ďalšia vysoká škola - lesnícka akadémia - neskôr boli obidve vysoké školy spojené do jednej pod názvom Banská a lesnícka akadémia. Škola ukončila svoju činnosť v roku 1919, keď boli na Slovensku maďarské vojská, ktoré nechceli dobrovoľne opustiť krajinu. Vtedy bola presťahovaná do maďarského mesta Soprony. To bola prvá vysoká škola banská na Slovensku, nie prvá banská škola ako taká. Tá vznikla najprv ako spomenutá Banská a lesnícka

akadémia a vznikla v Smolníku. Hoci nemala dlhé trvanie, prvenstvo sa jej uprieť nedá. Ťažko by zniešla, podľa súčasných kritérií, hodnotenie, k čomu takú školu prirovnat'. K škole strednej, či učňovskej? Najpriateľnejšie prirovnanie by bolo, že išlo o akýsi doškoloovací kurz, kde mali baníci získať určité teoretické znalosti.

Keď si zalistujeme v histórii slovenského baníctva a s ním spätého hutníctva zistíme, že malo mimoriadne vysokú úroveň, mnohé prvenstvá, ale

tiež, že sa tu striedali obdobia vrcholov a pádov. Za zmienku stojí, že v polovici 17. storočia tu bol prvýkrát v Európe na odstrel použitý strelný prach, že v 18. storočí použité ohňové, neskôr parné čerpadlo a, že miestne bane ako jediné z prvých začali používať hoci primitívnu, ale predsa len koľajovú dopravu. Na kolesách vozíkov vyvážajúcich rudu boli kovové obruče, ktoré sa pohybovali po kovových pásoch, ktorými boli pobité drevené koľajnice, ktoré spájali drevené pražce.

V polovici 18. storočia sa konalo na Slovensku tiež niekoľko medzinárodných sympózií banských a hutných odborníkov. Obdobie 18. storočia bolo jedným z období vzostupu slovenského baníctva a tak sa ukázalo, že s rozvojom techniky bude potrebné, aby sa s ňou zoznámili i radoví baníci. Okrem toho, že nemala škola dlhé trvanie, sa ani nedá povedať, že by bol enormný počet záujemcov. Nebolo to iba v prípade tejto školy. Ako vieme, cisárovná Mária Terézia začala zavádzať v monarchii povinnú školskú dochádzku, ale nebola stopercentná. Ani zd'aleka! A to je i prípad tejto školy. Jej prvenstvo sa jej, v žiadnom prípade, zobrat' nedá!

Vladimír Kasjanenko

Jarný salón

Stalo sa už dobrou tradíciou, že v nevelkej, ale o to príjemnejšej Hradčianskej galérii Josefa Kalouska sa raz začas stretávajú milovníci výtvarného umenia, dobrej hudby a skvelého vína.

Dňa 18. apríla sa v rámci cyklu Príbehy ročných období konala vernisáž výstavy Jarný salón 2011. Manželia Kalouskovci pripravili tentoraz medzinárodné zloženie autorov, ktorí do salónu prispeli svojimi dielami. Podstatné zastúpenie tu mali aj výtvarníci zo Slovenska: manželia Galkovci, Stanislav Harangozó a Emil Semanco.

Anna Galková a Anton Galko majú k Prahe špecifický vzťah, obaja študovali okrem VŠVU v Bratislave i na pražskej AVU a na vernisáži vyslovili svoj obdiv k tomuto krásnemu mestu. Anna Galková predstavila obrazy s motívmi jarného odpočinku, pokoja v súhre s prírodou a jej manžel priviezol obrazy z cyklu Motýle. Ich doménou je harmónia prírody a ľudského ducha s výnimočnou farebnou kompozíciou.

JANA HALUKOVÁ A SVETLANA KALOUSKOVÁ PRI OTVORENÍ VERNISÁŽE

Stanislav Harangozó, v súčasnosti docent na Katedre výtvarnej tvorby PDF UK v Bratislave a člen umeleckej besedy Slovenskej, reprezentoval Slovensko na EXPO v Šanghaji v roku 2010 a je vynikajúcim figuralistom i abstraktným maliarom. Emil Semanco, publicista a predseda Umeleckej besedy Slovenskej, sa zameriava na koláže, prepojenie života a jeho zmyslu. Kolekciu vystavujúcich autorov doplnili českí umelci Jana Kremanová, Helena Hrušková, Vladimír Borůvka,

Zbyněk Havlín a perličkou výstavy sú obrazy talianskeho výtvarníka Gianiho Cornelia.

K jarným dňom patrí nová nádej i láska a tá bola i obsahom šansónov v podaní speváčky Hany Seidlovej s klavírnym sprievodom Vladimíra Truca.

Výstavu, ktorú podporila Mestská časť Praha 1, SVSOK Obchodná komora, Umelecká beseda Slovenská a TRIXI Grafika, si môžete pozrieť v Hradčianskej galérii do 12. 6. 2011.

Janka Haluková

Podvod Karla IV.

Hovorí sa, že máj je čas na lásku i na knihy. To prvé nechám na každom čitateľovi zvlášť a pozastavím sa pri jednej knihe... V prvej dekáde tohto príjemného mesiaca krstil v knižkupectve Luxor Slovensko-český klub knihu slovenského režiséra, spisovateľa, publicistu a nášho blízkeho spolupracovníka Vladimíra Kavčiaka Podvod Karla IV., pod ktorou je okrem autora podpísané aj vydavateľstvo Akcent.

Ide o obsiahly román, skladajúci sa z fragmentov života Karla IV., ktorý je rozdelený na štyri celky - pomerne strastiplné detstvo, stredoveké hýrenie, ako jeho protipól duchovné a náboženské meditácie a napokon vládnutie. V tejto historickej freske sa čitateľ dozvie veľa nečakaných súvislostí, ktoré však určite netreba dopredu prezrádzať, vrátane podvodu, na ktorý upozorňuje aj titul knihy. Možno iba trošku poodhalím jej závoj - ide o voľbu Karla IV. za cisára, v ktorej mu chýbal jeden jediný hlas a na scéne sa teda musel objaviť bývalý vládca Braniborska Waldemar, ktorý to právo voľby mal. Všetci ho však považovali už štyridsať rokov za mŕtveho, ale on sa údajne oficiálne vrátil z púte zo Svätej zeme... No, už viac ani muk... ďalej sa už musíte dočítať sami!

Knihe popriali veľa úspechu u čitateľov herci Markéta Hrubešová a Ladislav Frej, úryvkom z nej upútal herec Richard Trst'án a keďže veľkú úlohu pri formovaní osobnosti Karla, ale tiež jeho mocenskej pozície, mal francúzsky kráľovský dvor, krst spestril francúzskymi šansónmi Dušan Malota. Nuž, čo iného popriať, než príjemné chvíľky práve s týmto románom.

Nad'a Vokušová

Vladimír Kavčiak

Aké boli vaše začiatky, kedy ste začali s futbalom?

Tak zaprvé, musíme si uvědomit, ve které době jsem žil: za války a na malé vesnici u Mostu nám nic jiného nezbyvalo. Žádné kino, žádné diskotéky, nic takového nebylo, tak jsme pravidelně trávili odpoledne při fotbale. Kopali jsme na louce a hráli si na slavné postavy Sparty a Slavie.

Kedy ste lúku opustili?

Zlom nastal, samo sebou, po skončení války, kdy byly v roce 1945 založeny sportovní kluby, také SK Most a z té naší vesnice přišlo do dorostu najednou osm kluků, takže jsme měli v Mostě domácí prostředí. Tam jsem se dokonce seznámil s lidmi, které jsem obdivoval. Například ze Sparty přišel Jaroslav Burger, ohromně slavná postava, a Běda Vacek zase ze Slavie. V šestnácti letech jsem měl možnost s nimi hrát, takže jsem si říkal, jestli to bude takhle dál pokračovat, tak si povedu velmi dobře. V roce 1949 nastal druhý zlom - byl jsem v nemocnici, kde mi rozháněli slepé střevo ledem, a tam za mnou přišel trenér Rudolf Vytlačil a projevil zájem, abych šel do Teplic. Byl s ním můj otec, který na to řekl: „Pepíku, na co čekáš? Tahle nabídka se ti už nemusí dostat, tak to vezmi.“ Tak jsem to podepsal a od 1. ledna 1950 jsem byl členem Teplic.

Váš otec mal niečo spoločné s futbalom?

Táta byl haviř, takže toho měl dost, ale přece měl partu mladých lidí, kteří se dohodli, že to zkusí v soutěži. Hrál za Rudou hvězdu Braňany. Mělo to později pro mne tu výhodu, že mně fandil a tlumil takové ty narážky maminky, že si uženu soucotě a roztrhám boty.

V Tepliciach ste pôsobili dva a pol roka...

Ano, a tam jsem se setkal s Láďou Novákem, se kterým jsme to od té doby táhli spolu. Pak přišel taky do Dukly.

Keď ste prišli do ATK (neskôr premenovaný na Duklu), tak ste hneď začali hrát v základnej zostave?

Já narukoval jako 64. fotbalista. Neměl jsem ani postel. Ještě štěstí, že v té místnosti byla jedna volná, protože Jirka Provalil z Čechie Karlín měl zlomenou nohu, byl v domácím ošetření, takže já se dostal na jeho postel. Asi po 14 dnech jsem se objevil na soupisce áčka, ale prakticky jsem toho moc nenahrál, protože to už bylo zaběhnuté mužstvo.

To ste mali osemnásť rokov...

Osmnáct, dá se říci, že už devatenáct. Na akom mieste ste sa vtedy v lige pohybovali?

Pravidelně tak nějak v prostředku, ale nic moc. A to byl právě důvod, že trenér Kolský si vyžádal audienci u ministra obrany, tenkrát Čepička, a vysvětloval mu, že jestli chce nějaké výsledky od tohoto mužstva, tak je potřeba udělat mužstvo stále. Čili, nejen na rok, na dva, když hráči narukují a hned zase odejdou. Přesvědčoval, že se mužstvo

nemá čas sehrát, a proto nikdy nepodává takové výkony, které od něj očekávají špičky v armádě. Čepička souhlasil a já jsem již narukoval 29. dubna jako jeden z vyhledávaných hráčů pro stabilní mužstvo. Když prý zůstaneme, tak nám bude odpuštěn zbytek prezenční služby a budou z nás poručíci. Ti, co měli do konce vojny měsíc, tak dostali kapitána nebo nadporučíka, a já jsem dostal poručíka, protože jsem ještě neuměl ani pořádně zdravit. I když

Začal se měnit názor na armádní kopanou, protože viděli, že mužstvo má dobré výsledky, vystupuje slušně, žádné velké problémy s morálkou, a tak někteří z nás dostali šanci zahrát si za národní mužstvo. Jako první Svátá Pluskal a Láďa Novák. Já jsem ještě rok a půl čekal. Pluskal a Novák už byli na mistrovství světa v roce 1954 ve Švýcarsku, takže tito dva mají tři mistrovství světa. To dnes žádný hráč nemá a těžko bude mít. Národní mužstvo

Brazilců a pojedeme domů. A pochopitelně, my mladíci jsme nevěřili, že dopadneme jako sedláci u Chlumce. Na první utkání se Španělskem jsme byli tak nabuzení, že jsme je porazili 1 : 0 a v dalším zápase skupiny jsme hráli nerozhodně s Brazílií. Tam nám pomohlo, že se zranil Pelé - to se ještě nesmělo střídat.

Takže ste postúpili. A samotné finále?

My jsme před zápasem byli dost

V Senáte udelili Josefovi Masopustovi kryštálového Českého leva k 80. narodeninám

Velmajster

československého futbalu

někteří nás zrazovali, že to bude armáda, dril. Takový byl počátek toho dobého mužstva a na ta léta strašně rád vzpomínám.

Ako dlho ste takto zostali?

Základ družstva byl Pluskal, Novák, Masopust, Borovička, Urban, Pavlík, Dolejší - kopali jsme spolu prakticky 14-15 let. A já s Láďou Novákem jsem hrál pohromadě v jednom mužstvu 16,5 roku.

Ktoré úspechy Dukly považujete za najväčšie?

Takové ty soutěžní čtyři ročníky našeho působení v New Yorku a jeden konkrétní... Asi zápas v Mexiku, kde jsme na turnaji porazili Santos 4 : 3 a mně se povedlo dát dva góly. Takže na toto pochopitelně strašně moc vzpomínám, protože tam už hrál Pelé. Vítězství mělo velký vliv na naše mužstvo v tom, že jsme si řekli, že jsme na správné cestě a musíme vydržet.

Reprezentácia. Ako ste sa k nej dostali?

se ze Švýcarska vrátilo po strašném debaklu, a to měli ve skupině Rakousko, na to konto začaly vznikat základy dalšího mužstva, a v tom jsem dostal šanci já. Nasliboval jsem si, že začnu bojovat a bude radost se na to dívat. Jenže tenkrát mělo Maďarsko nejlepší mužstvo na světě, Puskás, Kocsis. A já hrál právě na Puskáse a z té mé enormní snahy, kterou jsem chtěl dokázat, že tam patřím, toho moc nezbylo, protože jsme prohráli 4 : 1. Já jsem v tom prvním okamžiku po zápase seděl skleslý a říkal si, že jestli by měly být i další zápasy takové, tak raději nebudu hrát.

Slávna éra vyvrcholila majstrovstvom sveta v Čile v 1962, kde ste dali gól. Aká tam bola nálada a ako to, že ste sa dostali tak vysoko?

Za prvé, když jsme odjížděli, tak přípravy předtím nestály za moc. Tak jsme se dozvídali od novinářů a hlavně od fandů, že až tam přijedeme, tak nemáme ani vybalovat, protože dostaneme pětku od Španělů, šest od

narušení. Jak to v Jižní Americe bývá zvykem, vtrhli k nám do kabiny reportéři, rovněž televize, rozhlasoví reportéři. Byl tam takový šrumec, že jsme se nemohli soustředit a Vytlačil nám nemohl říci ani žádné slovo povzbuzení a taktiku. Když jsme nastupovali, tak jsme říkali: „Hoši, zkusíme to, hraje jich sice 11, ale nehraje Pelé!“ Asi i u Brazilců bylo očekávání, protože hráli s námi ve skupině a jako jedinému mužstvu nám nedali gól. Z počátku to bylo oťukávání a mně se povedlo v 15. minutě dát gól, takže jsme vedli 1 : 0, ale než jsem stačil zažít tu ohromnou radost, tak už to bylo 1 : 1. Musím říct, že Vilda Schrojff měl jednu z největších zásluh na tom, že jsme se dostali až do finále, ale bohužel tam mu to nevyšlo a po dvou hrubých chybách jsme dostali dva góly, ale hlavně ten první na 1 : 1 za minutu po tom, co jsme dali gól my. To bylo velké sražení na kolena. Ale musím říci, že Brazilci byli lepší. My jsme přesto měli pocit dobře vyko-

nané práce a na závěrečném banketu předseda FIFA sdělil, že to bylo jedno z nejlepších mistrovství světa a hlavně hrané fair play. Byl vyzdvihován můj případ s Pelém, kdy se zranil a staval na křídle, dostával balón a já jsem na něj vyrukoval, chtěl jsem s ním bojovat o míč, ale v tom jsem si uvědomil, že je zraněný. Tak jsem před ním jeden a půl metru zůstal stát a dal mu šanci, aby míč odehrál, a on když viděl, že jsem se takhle sportovně zachoval, tak míč kopl do autu.

Mali ste niekedy možnosť si tento moment s Pelém pripomenúť?

Několikrát. My jsme se scházeli na slavnostnějších akcích FIFA, UEFA a poslední setkání bylo v Londýně, kde Pelé jmenoval sto nejlepších fotbalistů světa ze všech let. Právě tam říkal, že se mu to stalo poprvé, kdy ho někdo respektoval, když byl zraněný.

Kvašňák prišiel až neskôr...

Do národáku o trochu později, se mnou hrál v záloze a musím říci, že to byl vynikající fotbalista a velmi dobrý kluk pro utužení nálady v mužstvu.

Vy ste v Československu cestovali i po Slovensku. Ktoré miesta ste mali najradšej?

Musím říci, že to byla Bratislava. Tam bylo ohromně přátelské prostředí, dokázali fotbal ocenit. Horší to bylo v Prešově nebo v Žilině.

Populárny bol váš takzvaný Masopustov slalom. Čo to vlastne bolo?

Já jsem totiž naplnil přání mého otce, když říkal: co děláš, to dělej pořádně. Dám ti dvě rady. Hraj slušně a hraj oběma nohama, protože fotbalista, který neumí hrát oběma nohama, ten je poloviční. Takže mě problémy nedělá levá pravá, a když člověk vede balón a může udělat kličku na kteroukoliv

SNÍMKY: ARCHIV

Do tohoto zoznamu ste boli menovaný i vy. Vráťme sa k majstrovstvám Európy v roku 1963, kde ste získali bronz.

V té době bylo naše mužstvo v přestavbě, za národní mužstvo hrál dokonce i Vlasta Bubník, hokejista, který normálně fotbal pravidelně nehrál. V roce 1959 Dukla sehrála zmíněné utkání v Mexiko City a od té doby se mnoho jejích hráčů dostalo do národního mužstva. Symbióza českého a slovenského fotbalu pro toto mužstvo byla velmi důležitá. Každá ta národnost měla jiné prvky a výhody ve své aktivitě fotbalové hry. My pomalejší, techničtější, více přemýšlející, kdežto Slováci explozivní, rychlí, houževnatí - to se tak doplňovalo, že se v Evropě o našem československém fotbalu začalo povídat.

Kto zo Slovákov hral v Dukle i v reprezentácii?

Nejznámější je Jozef Adamec, který s Duklou hrál také v Americe. Přišel na mé oslavy 80. narozenin a přivezl mi bedýnku vína z modranských vinohradů.

A kto zo Slovákov bol ešte v reprezentácii?

Řekl bych, že v národáku byl ze Slováků velmi platný Honza Popluhár, který byl takovým kamenem mužstva. A Tonda Moravčík. Měli jsme mezi sebou velmi dobré vztahy a že je někdo Slovák a někdo Čech, to tam nehrálo žádnou roli.

stranu - a to je nevýhoda pro zadáka, mně se to povedlo proti Rakousku. Má to ale předejdu. Hrál se s Rakouskem na Strahově přípravné utkání a tenkrát trenérská rada řekla, že Masopust už je starý a pomalý, tak hrát nebude. Tak jsem byl vyřazen z národního mužstva, avšak těsně před utkáním se zranil Sváta Pluska, a protože na poslední moment bylo nejlepší povolání někomu z Prahy, tak zavolali mě.

To bolo ešte pred slávnym majstrovstvom sveta...

A když jsem dodatečně přijel mezi ně, tak Vytlačil mi říká, i když je to strašně, jsem rád, že se zranil Sváta a mohl jsem zavolat tebe, protože ti věřím a hraješ od první minuty, nejsi náhradník, ale stálý hráč. Já jsem do toho zápasu nastupoval s vědomím, že kdybych se měl přetřhnout, tak musím dokázat, že na to ještě mám. Vystihl jsem příhrávku na naší půlce a postupoval ne s úmyslem udělat slalom, ale situace se tak vyvinula: šel jsem na hráče, který na mě vyběhl, naznačil jsem tělem pohyb do jedné strany, ale pokračoval jsem do druhé, až jsem se dostal přes pět hráčů proti gólmánovi... i gólmánovi jsem udělal kličku a dal to do prázdné branky. To mělo za následek, že se pánové v trenérské radě zamysleli a byl jsem nominován do národního mužstva na mistrovství světa.

Vy ste hrali za Európu i za svet...

Strašně jsem si toho vážil, byl jsem dokonce kapitánem mužstva Evropy v Jugoslávii. Být nominován do mužstva světa, to je vyznamenání, které se každému nepovede, byl jsem si to moc užíval. Ale hlavně byla taková nadýchaná atmosféra, kdy seděl di Stefano vedle Schnelingera a Puskáse. Jen gólman Jašin přijel dost pozdě a Ferenc Puskás, takový vtipálek, si ho dobíral a ptal se, kde se tak dlouho toulal a že málem musel sehtat on, tak jsme se všichni smáli. Při jiné příležitosti opět přijel Jašin na poslední chvíli. Vystupoval z taxíku a měl zavazadlo, které sotva nesl. A Puskás mu říká: „Co děláš? Ty sem pašuješ Kremli!“ A on odpoví: „Všjo bůdět.“ A po zápase, když jsme zastavili před hotelem, poprosil o chvilku ticha a říká: „Zvu vás všechny na můj pokoj a to hned teď.“ A my jsme se divili, co se děje. Pozvání jsme pochopitelně přijali a každý hráč, který vcházel do dveří, dostal do ruky půl litru ruské vodky a Jašin říkal: „Fotbal máme za sebou a teď je to na to, abychom se pobavili.“ Vzpomínám, jak di Stefano seděl na zemi, vedle Němci a ostatní, byl to fantastický zážitek a znovu se ukázalo, že fotbal je přece jen fenomén, který s lidmi dokáže udělat moc.

Napísal som monografiu o Otovi Pavlovi. Vy ste ho poznali a on o vás vytvoril poviedku...

S Otou Pavlem jsme se z Dukly znali velmi dobře, protože s námi byl v Americe na jednom ročníku mezinárodní ligy. Byl to fantastický člověk. Jak jen po tom New Yorku lítal, aby sehnal potřebné informace pro povídku! Mnohokrát zameškal oběd, nebo i večeri, protože měl zrovna něco, co si ověřoval. S každým hráčem měl fantastický vztah, protože si nás vážil. Když jsme se vraceli, tak jsme konstatovali, že takového partáka jsme na zájezdu ještě neměli.

Ste držiteľom mnohých ocenení, okrem iného ceny Zlatý míč...

Velmi si toho vážím, protože být fotbalistou číslo 1 v Evropě něco znamená. Ale musím říci, že základ byl mistrovství světa v Chile, kde jsem dal ve finále gól a kde jsem se nějak promítal v těch několika mužstvech, jako je mužstvo Evropy, mužstvo světa. Takže mě strašně překvapilo, že jsem mezi prvními třemi, ale v životě jsem si nemyslel, že bych mohl skončit první. Když se to stalo, říkal jsem si, můj sen se splnil ne na 100 %, ale na 150 %, protože jsem nikdy nepočítal, že ve fotbale dosáhnou takového úspěchu.

Po ukončení kariéry ste presedli na trenérsku stoličku. Bola tam Zbrojovka, ktorú ste dostali na prvé miesto v lige, ale i Indonézia.

Do čtyřiceti let jsem hrál a pak jsem si říkal, co teď? Tak mi Dukla Praha nabídla dělat asistenta trenéru Vejvodovi. Začal jsem studovat ČSTV, trenérskou licenci. A když šel Vejvoda do Polska, stal jsem se trenérem prvního mužstva a musím říci, že tam mě trochu zklamalo, že se mi nenaplnily moje představy, jak si práci trenéra s mužstvem pama-

tuji ještě jako hráč. Pak jsem odešel do Brna, kde jsem se setkal s vynikající partou fotbalistů, kteří taky chtěli něco dokázat a nebylo jim zatěžko se trochu potrápít v tréninkové činnosti a ve splňování různých zásad, které špičkový sportovec potřebuje.

V čom boli vaše ideálne predstavy o práci trénera?

V první řadě na porozumění trenéra s mužstvem. Jakmile jsou nějaké neshody mezi trenérem a mužstvem, tak je to vždycky velmi špatné. Po zkušenosti z Dukly jsem jim ve Zbrojovce na prvním srazu řekl: „Mládenci, můžeme být kamarádi, ale jen do určité míry. Jinak budeme těžce pracovat.“ Oni hráli strašně defenzivně a přitom tam byli fotbalisti s technickým vybavením. Snažil jsem se je přesvědčit, že všechno je jen v jejich silách, jak dopadneme.

Ako sa líšil futbal v šesťdesiatych rokoch od dnešného?

V první řadě jde o jeden velký zásadní rozdíl, a tím je rychlost. Sice byl náš fotbal pohlednější, protože se hrálo pomaleji, technicky a kombinačně dobře, ale dnes, když vidíte ty zápasy, umění přesahuje až do brutality. Je důležité si uvědomit, že nejrychlejší je myšlení, a kdo rychle nemyslí, může být pohybově rychlý jak chce.

Prežívate nádherný rok svojho životného jubilea. Oslava je určite hektická. Ako by ste ju hodnotili?

Tak zaprvé, Klub přátel Josefa Masopusta přišel s ideou udělat pořádnou oslavu nejen Masopusta, ale celé naší kopané a vzali si to za své. Ale udělali tolik akcí, až jsem z toho byl hotový, měl jsem problémy se spaním a říkal jsem si, že ani všechno nestačím. „Ale stačíš, jsi dobrý, vydržíš, tak makej,“ tvrdili oni. Takže oslavy byly až přehnané, jenže oni říkali, že jsou podporou fotbalu. „V poslední době nám ten fotbal trochu ztrácí na pohlednosti, lidi nám nechodí, takže to je oslava fotbalu, a ty jako osmdesátník se s tím svezíš.“ Akcí bylo tolik, že jsem měl skutečně všeho plné zuby. Z toho důvodu je tohle můj poslední rozhovor, protože už nemohu. Manželka také, ta tím trpěla, ale musím říci, že přesto to bylo krásné.

Pri Dukle bude stát vaša socha. Tešíte sa?

Já jsem byl zásadně proti tomu. Argumentoval jsem tím, že socha se staví někomu, kdo už je mrtev. Takže vy si přejete, abych už zemřel, abyste mohli udělat sochu?

Existujú úvahy, že by sa obnovila československá liga. Ako by ste posúdili tento nápad?

Pokud jde o myšlenku, tak ji považuji za fantastickou, protože jsem přesvědčen, že by to pomohlo nám oběma, jak Slovákům, tak Čechům. Ale neslo by to s sebou také spoustu problémů, třeba problém s účastí v evropských soutěžích. To bychom pak zase museli vystupovat jako Česko-Slovensko a podle toho by bylo umístění národních klubů v soutěžích UEFA a FIFA.

Náš najlepší gitarista má za sebou tri roky života v mediálnom tieni. Potreboval to, aby si urovnal, ktoré z vecí, ktoré ho časovo úplne pohlcovali, ho najviac naplňajú. Stihol toho dost: schudol štyridsať kíľ, narodil sa mu tretí syn, ako producent sa podpísal pod tri nové projekty a takmer sa vyliečil z námesačnosti. Prišiel uvoľnený a zábavný spoločník, ktorý s nami otvorene hovoril nielen o svojich hudobných a obchodných katastrofách, ale napríklad aj o námesačnosti alebo konšpiratívnych teóriách Karla Gotta.

Ako ste začínali s hudbou v časoch, keď ste ani nevedeli, čo je to muzikantská kariéra?

Úplne štandardne, ako malý chlapec. V deviatom ročníku na základnej škole som s dvoma kamarátmi hrali na gitarách najznámejšie svetové a domáce hity, ale len tie jednoduché. Vtedy boli populárni Smokie, k Boney M sme sa už nedostali, boli na nás príťažká. Zato Mira Žbirku sme dali kedykoľvek. Keď som išiel na učňovku, bol som v tom až po uši. Mal som spolužiaka, ktorý bol prototypom geniálneho

cigánskeho gitaristu a tých ja milujem. Aj vďaka nemu som začal veľa cvičiť. On bol až nepochopiteľne dobrý a veľmi mi pomáhal. Na začiatku, keď sme spolu hrali klasiku, nikdy noty nepotreboval, vždy ma doprevádzal len podľa sluchu, úžasne. Moje začiatky ale mali aj inú príchuť. Vedel som totiž, že keď si vonku sadnem na lavičku s gitarou, tak sa v ten večer budem veľmi dobre zabávať. Gitaristi a bubeníci to mali po spevákoch vždy najlepšie. Ale ja som často predčil aj tých spevákov (smiech).

Pamätáte si prvý koncert?

Ešte som chodil na učňovku, hrali sme s tým mojím spolužiakom Bacha na kultúrnom večierku a bol som veľmi rád. Aj moji rodičia. Mám na to krásne spomienky aj fotky. Som na nich štíhly, dlhovlasý a veľmi pekný. Aj on. Hrali sme na dve gitary klasickým spôsobom a bol to veľký úspech. Čo je zaujímavé, vtedy som nemal takú trému ako dnes.

Čo rozhodlo, že ste sa začali gitare venovať profesionálne?

Nechcel som chodiť do práce. Na učňovke som zistil, že vstávať ráno o 5.30, nástup o 7.00, to ja nemôžem. A to aj vtedy, keď som do práce chodil do dielni Národného divadla, tam bolo stále niečo spojené s kultúrou. Niežeby som bol lenivý, ale sú ľudia, ktorí vedia lepšie pracovať. Sedem hodín som bol v škole, potom doma v kuchyni som sedel v župane a sedem hodín cvičil na gitare. Pamätám si to ako dnes. A keď som už nemohol, napríklad o jedenástej v noci, pod struny som si dal vreckovku, takže to nevydávalo zvuk, len búchalo a ja som si cvičil motoriku.

Takže vás na konzervatóriu vítali s otvorenou náručou?

Kdeže! Ani som netušil, že tam pôjdem. U mňa bolo vždy všetko narýchlo. Ale keď som sa hlásil na konzervatórium, môj otec bol vtedy dlhé roky šéfom baletu v divadle, krstný otec šéfom orchestra, matka sólistkou baletu. Naše meno bolo v kultúrnych vrstvách známe a myslím si, že nado mnou trochu prižmúriť oko. Dostal som sa tam napriek tomu, že som nebol zvyknutý na systém práce. Boli tam ľudia, ktorí odmalička hrali, ale ja som prišiel z učňovky. Preto som sa hneď na začiatku druhého ročníka prihlásil, že chcem ísť na súťaž, a najlepšie hneď na medzinárodnú. A uspel som! Ved' som aj cvičil dvanásť hodín denne. Vtedy ma to začalo baviť. Uvedomil som si, že robiť niečo priemerne nemá zmysel. Preto som začal makat', aby som patrili medzi najlepších.

Kto vás v tom čase najviac ovplyvnil?

Moji rodičia. Videl som, ako sa moja mama z Levoče cez SLUK dostala až do divadla na sólové posty. Aj môj prvý otec ako tanečník a potom môj druhý otec, Karol Tóth. Sledoval som, čo všetko dosiahli a zároveň som okukával systém, ako sa má pracovať v umení. To boli moje pevné základy. A neskôr, samozrejme, gitaristi. Od klasických cez rockových až po profesorov, akým bol profesor Žabka. Mnohých študujem dodnes, lúskam ich nahrávky a spolu s nimi cvičím.

Prvé stretnutie s hviezdou?

Prvá bola Marcela Laiferová. Ja som bol študent, ona slávna. Dokonca ma vzala na Kubu, na čo dodnes spomíname. Veľmi dobre ma uviedla do biznisu. Vtedy potrebovali šikovného, mladého, ambiciózneho muzikanta a našli toho správneho. Odvtedy som už hádam hral so všetkými. Dobré obdobie som mal s Marikou Gombitovou. Vo vojenskom umeleckom súbore som začal hrať s Mariánom Grexom a potom, samozrejme, prišiel Elán.

Ako spomínate na Mariku?

Veľa sme sa po koncertoch rozprávali, často len sami dvaja, prerástlo to až do zdôverovania sa. Je rovnako citlivá povaha ako ja. Snažil som sa nasat' jej názory a jej snahu nezapredat' sa, čo sa mne párkrát nepodarilo. Ona je mimozemšťan. Všetko išlo mimo nej. Zaoberala sa celkom inými myšlienkami ako ostatní. Striktne umelecko-estetickými. Žije len pre hudbu. Rád by som si s ňou zahrál, ale nedá sa. Možno by ma ani nespoznala, lebo som zostarol.

Veľa ľudí priznáva, že je občas ťažké vychádzať s Jožom Rázom. Ako ste na tom vy?

Obdivujem ľudí, ktorí sú schopní postaviť sa pred publikum a zvest' masy. Hrá s ním už osem rokov pred desať-päťnásťtisícovým publikom a celý ten čas sledujem ako tesne pred koncertom povie: „A teraz im to dáme.“ On ani nepochybuje, že by to tak nemalo byť. V zásade veľa nehovorí. Nechce sa mu. Je to človek hodný skúmania. Z môjho pohľadu, keďže ja mám obdobia, keď pijem a keď nepijem, tak sa teraz triezvymi očami na neho pozerám ako na veľkú osobnosť.

Už
sa nenechám klúpiť

SNIMKY: ARCHIV

Urobil na vás ešte niekto podobný dojem?

Áno, ale z opačnej strany. Som veľmi rád, že som mal šancu hrať a rozprávať sa s Karlom Gottom. Je skvelý rozprávač. Zbožňujem jeho príhody a konšpiratívne teórie, ktoré dokáže podať tak, že keby ich nahral, dokázal by som to počúvať od rána do večera, pretože sú to neskutočné humorné príbehy od inteligentného človeka. Obdivuhodné. Takito ľudia ma veľmi ovplyvnili.

Kedy ste mali prvýkrát pocit, že ste známy a úspešný?

Dodnes ho nemám. Predtým som mal pocit, že som dobrý, keď sa na Slovkoncerte robili skúšky. Kedysi to bolo tak, že umelci museli preukázať, či sú dosť dobrí na to, aby vôbec predstúpili pred publikum. Bolo treba splniť určité kritériá. Tak, ako keď sa piekol chlieb, vždy musel mať tvar chleba, a podobne to bolo aj s umením. Mne sa vtedy podarilo preskočiť kategóriu „skupina“ a rovno ma vzali medzi sólistov. Po dlhom čase som zistil, že ma tam poznali a bez protekcie som mohol dosiahnuť najvyššie ohodnotenie. A to som ešte nebol známy medzi ľuďmi, ale muzikanti už o mne hovorili. Dnes sa o mne všeobecne vie a je to dobré, aj trochu tajomné. Nie som každý deň ani na titulkoch ani v televízii. A tak to má byť. Ved' kedy bol naposledy na titulku nejaký sólista baletu? Alebo operný spevák? Alebo chirurg, ktorý zachránil život? To sú paradoxy a preto slávu neriešim. Snažím sa robiť svoju robotu čo najlepšie, aby o mne nikto nepovedal, že „tí umelci sú len nejakí darmožráči“. Driem každý deň.

Máte aj neodbytných fanúšikov?

Baby... dlho som hral pre ľudí, o ktorých som si myslel, že sú odborníci a snažil som sa im dokázať, že za niečo stojím. Ale nepochodil som. Na to môžu byť rôzne dôvody. Prvý: že nie som dosť dobrý. Druhý: že som až taký dobrý, až to vadí. Ak hrám pred obecnstvom, ktoré nie je zložené z odborníkov, úspech sa dostaví, lebo ľudia si s nadšením vychutnajú koncert a chcú sa zaň poďakovať. Je to jedno, či hrám v malom klube alebo na štadióne. To sú moji najväčší fanúšikovia. Moja rodina mi je najlepším kritikom, ale pozitívnym. Keďže doma nie som tak často, skôr ma veľbia. Teší ma však, aby som nebol veľmi skromný, keď ma zastavia ľudia na ulici a povedia mi, že bolo super.

Dostalo sa vám ocenenia, na ktoré ste možno až prehnane hrdý?

Keď nahrávam v zahraničí a veľkí hráči povedia, že sa im to páčilo. Keď som bol na univerzite v Rakúsku, tak ma na základe môjho hrania hneď povýšili na učiteľa. Bola to pochvala nie od jedného človeka, ale od celej inštitúcie.

Aká to bola skúsenosť?

Spadal som priamo pod ministerstvo školstva, bolo to v Grazi na Pedagogickej akadémii. Strávil som tam osem rokov. Študoval som, aj vyučoval zároveň. Ani ma nemusia ľudia chváliť, stačí, že mám dobrý džob a to sa mi zatiaľ darí.

Čo ste robili v poslednom čase, keď o vás nebolo počut?

Živil som sa hudbou, hral som s Elánom, s Mariánom Grexom, s Mariánom Čekovským a hlavne som sa chcel na chvíľu stratiť. Vedel som, že príde nie-

čo, prečo by som to mal urobiť. Teraz nehovorím o hudobnom živote, ale skôr o médiách. Potreboval som popremýšľať, či sa to všetko nedá robiť aj trochu inak. Teraz viem, že sa nemusím zaoberať tým, nakoľko bude úspešné to, s čím prídem. Niekedy mi na tom veľmi záležalo, teraz už nie.

Zrazu toho stíhate veľa. Len nedávno sa vám narodil tretí syn...

Joj, deti, tie robím veľmi rád (smiech). Prvý syn Henry sa narodil, keď som mal 44 rokov, stredný je Leonard a tretí, osemmesačný, je Teodor. Sú to krásni chlapani, silní, ved' majú byť po kom. Pred tým som sa nevedel k deťom správať, nevedel som, čo s nimi, liezli mi na nervy. Dnes si život bez nich neviem predstaviť. Je však pravda, že sa nejdem pretrhnúť s prechádzkami. Deti si zvykli, že ocko cvičí na terase v záhrade, oni sa okolo hrajú a nechajú ma tak. Zvyšok robí partnerka, ktorá vie, že odo mňa nemôže žiadať, aby som pribil klinec alebo odmontoval žiarovku, pretože to urobím zle. Takže to spraví ona, ale zase vie, že ja sa postarám o to, aby sme mohli mimoriadne slušne existovať.

Ako ste sa zoznámili?

Bolo to v Prahe na československom plese. Ona bola v manažmente celej akcie, takže sme sa v ten večer stretli a hneď si padli do očí. Všetky proporcie, ktoré mám rád, súhlasili a ona neskôr zistila, že aj z jej strany boli požiadavky splnené (smiech).

Kvôli nej ste schudli štyridsať kil?

Mal som obdobie, keď som stále sedel v štúdiu a niečo produkoval. Bolo to u mňa doma, takže som štyri roky nikam nechodil, jedol chlebičky, nechal si nosiť pizzu, nahrával som a hral 8 - 12 hodín denne a to sa na vás nalepí. Tak som si povedal, že končím. Raz som sa totiž uvidel na fotke u kamarátov v Humennom. Myslel som si, že oni poriadne pribrali, ale vďaka nej som pochopil, že ja som z nich najtučnejší. Striktne som začal dodržiavať diétu a pracovať na sebe. Zo stotridsiatich som išiel na deväťdesiat. Teraz mám medzi 93 - 96 kg. Je problém udržať ich. Preto si stále pripomínam, že potrebujem veľa športu. A sexu (smiech).

Je pravda, že ste námesačný?

Vždy, keď som v cudzom prostredí, napríklad v hoteli, a je zhasnuté svetlo, mám problém. Keď hocikde spím, musím mať oporný bod, musí byť rozsvietené. Ak je tma a ja sa zobudím uprostred noci, okamžite chytám paniku, lebo neviem, kde som. To si neviete predstaviť. Zobudím sa, prechádzam a panikárím. Aj moje deti sú námesačné. Leo príde každý večer, má pocit, že je na toailete a močí mi na nohu v obývačke.

Čo najhoršie sa vám v námesačnom stave stalo?

Raz sa mi stalo, že som s kolegami vypil dosť vína a večer som bol doma sám. Vyzliekol som sa donaha, ľahol si do posteľe a v jednom momente som sa zobudil na schodoch. Lenže vtedy som ešte býval v paneláku. Boli tri hodiny ráno, bol som na schodoch a predo mnou moje zavreté dvere. Bol som holý a nemal kľúče. To som sa už pozastavil nad tým, či je to celé v poriadku... Dvere som nedokázal ani vylomiť, ani vypáčiť, ale spomenul som si, že sused, ktorý býva nado mnou, má kľúče od môjho bytu. Boli sme dobrí kamaráti. Tak som u neho zazvonil, on otvoril a hneď

zavrel, lebo netušil, o čo ide. Tak som mu cez zavreté dvere vysvetľoval, že nemám žiadne zlé úmysly. Bola z toho aféra, lebo si všetci susedia zo mňa utahovali. Keby nebol sused doma, to by bolo! Moji rodičia bývali odo mňa päťsto metrov a už som sa videl ako k nim holý bežím. Raz mi tiež partnerka vravela, ako ma musela ťahať dole z parapetu. Je to veľmi čudné, ja sa totiž výšok bojím.

A teraz je to už v poriadku?

To nikto nepovedal. Mám obdobia - niekedy je nervový systém nabudený a niekedy nie. Zvláštny pocit. Lahnem si spať a po hodine príde stav, že začnem behať a všeličo zhaňať. Zobudím sa a zistím, že som námesačný, zase si ľahnem a parádne spím až do rána. Mám taký cyklus. Hodinu po zaspání príde niečo, čo neviem pomenovať.

Ako by ste pomenovali pocity, ktoré máte, keď hráte na javisku a vaša hudba sa páči?

Čo môže byť krajšie? Je to pocit... Neviem ho k ničomu prirvať a to som už skúsil všeličo. Je to adrenalín, eufória, keď sa darí, je to až povznášajúce. A keď to nie je dobré, sú pocity rovnako katastrofálne, ako keď to dobré je. Nemám rád strednú cestu. Buď je to high alebo low. Absolútna eufória alebo absolútna depka, tam sa dá robiť umenie. A ja si to teraz konečne po rokoch začínam užívať. Viem, že tým ľuďmi, s ktorými robím, stojí za to, a ak nie, tak to nerobím. Som veriaci, a hoci sa toho veľmi nedržím, večer si vždy poviem, že chcem robiť hudbu, aby sa to ľudom páčilo, vtedy som spokojný. Nechcem ich sklamať.

Po troch rokoch ste sa vrátili ako producent troch neznámych mladých kapiel a interpretov: Maddogy, Absolut a Rast'o Novotný. Nie je to prvýkrát, keď sa angažujete v projektoch, ktoré inde nenašli oporu. Čo zaväzujú, aby ste sa rozhodli práve pre tú či onú neznámu hudbu?

Veľakrát som bol v situácii, keď som bol ako producent motivovaný výškou honorára, takže mi bolo jedno, do čoho idem, chcel som to len ustať. Niekedy sa to podarilo, niekedy nie. Zadarmo síce nerobím, ale sú projekty, ktoré sú pre mňa výzvou: ako ich urobiť tak, aby som sa za ne ani po rokoch nemusel hanbiť. A pritom sa za niektoré aj hanbím... bolo treba platiť účty a nevedel som tých ľudí motivovať. Priznávam. Ak ma niekto osloví, vie, že som prísny a vyžadujem náročné veci, pri mne je to škola, robím spolu s prácou aj workshop. S ľuďmi, ktorých spomínate, sa to podarilo. Poslúchali ma a videli, že to má efekt. Za mnou prídu ľudia, ktorí sa nechcú stať okamžite slávnymi, ale chcú sa aj učiť.

Existuje návod pre mladú kapelu, ako vás oslovit? Čo musia mať, aby ste ich neodignorovali?

Buď je to výzva, že si poviem, to predsa nie je možné, aby tí ľudia takto rozmýšľali a chcem im niečo vysvetliť. Alebo vidím dlhodobý potenciál, len ich na to treba naviesť. A keď im poviem, čoho sa majú držať a oni to splnia, po čase uvidia, že úspech príde. Úplnú katastrofu nemôžem zobrať. Iba občas som sa nechal kúpiť tým, že som si povedal, že to je veľa peňazí, čo by som to odmietal... Dnes už to robiť nebudem, nenechám sa viac kúpiť, peňazí mám už dosť a je mi dobre.

V našom časopise občas čítame materiály, približujúce významné slovenské osobnosti, ktoré i v Českej republike nachádzajú ocenenie. Pod týmito článkami býva uvedené meno Jolana Kolníková. S jej menom sa stretávame aj na strane venovanej každý mesiac hodnoteniu slovenských programov vysielaných v rozhlase či v televízii. Ak podľa štýlu, akým táto autorka ukladá slová do viet a vety do reportáží, portrétov či kritických zamyslení, predpokladáte, že ide o novinárku, nemýlite sa. V tomto čísle Slovenských dotykov pri príležitosti sedemdesiatych piatych narodenín vám priblížime jej zaujímavé cesty života.

Autorka jubilantka

Narodila sa ako štvrtá dcéra do robotníckej-betonárskej rodiny, v ktorej bolo sedem dievčat a dvaja chlapci. Isteže nebola spokojná, keď nemohla ako iné deti chodiť za kamarátmi, lebo musela opatrovať mladších súrodencov a pomáhať v kuchyni. Ale ako sama hovorí, to, že si v detstve privykla skromnosti a pracovitosti, sa jej neskôr hodilo a v celom živote jej to pomáha.

Terezia Vymlátilová

S manželom a dcérou sa presťahovali do Bratislavy. On dostal miesto redaktora v Učiteľských novinách a ona sa stala vychovávateľkou v internáte Chemickej priemyslovky. Keďže viackrát bola víťazkou v krajských i celoslovenských recitačných súťažiach,

V RODINNOM KRÚHU

V Nitre, kde rodina bývala od jej šiestich rokov, navštevovala základnú i strednú pedagogickú školu, chcela byť - ako jej dve staršie sestry - učiteľkou. Niekoľko rokov potom ňou aj bola, pričom dialkovo na vysokej škole študovala pedagogiku. Jej pôsobiskom bola Nitrianska Blatnica, odkiaľ pochádzal jej manžel, v tom čase tiež učiteľ. Keďže sa s mimoriadnou aktivitou zapájala do života v obci, zvolili ju tu za poslankyňu Západoslovenského KNV a dostala na starosť devätnásť ďalších obcí v Topoľčianskom okrese. Isteže netreba zdôrazňovať, že v týchto rokoch táto práca nepredstavovala žiadnu odmenu. „A viete, že ma to aj veľmi bavilo? Rýchlo som si napísala prípravu na vyučovanie, sadla na autobus a šla na občiansku či poslaneckú schôdzu. Občas sa mi aj podarilo niečo pre nich na okrese či na kraji vybaviť - napríklad i výstavbu materskej školy. No a naspať domov som potom cestovala družstevným traktorom, lebo autobus už žiadny nešiel.“ Pri tejto spomienke sa Jolana Kolníková usmieva.

J. KOLNÍKOVÁ (UPROSTRED) SO SESTRAMI

na radu kolegyne sa pokúšala získať zamestnanie v Československom rozhlase, čo vtedy vôbec nebolo jednoduché. „Kritériá na prijatie redaktora do rádia boli prísne. Nestačilo iba zafarbenie hlasu či správna artikulácia, vyžadovali sa aj určité novinárske skúsenosti.“ Ale tie ona už mala - do okresných novín prispievala správami z diania vo svojom poslaneckom obvode, a tak po pár mesiacoch dostala kladnú odpoveď, prijali ju do redakcie pre mládež. „To nás vtedy s technikom a veľkým magnetofónom vozil rozhlasový šófer na miesta nahrávania. Zvukové materiály sa potom v redakcii odpisovali a v štúdiu sa strihali. Túto prácu som mala veľmi rada.“ Miesto v bratislavskom rozhlase však musela predčasne ukončiť - o tri roky skôr než jej určoval dôchodcovský vek. Manžel jej vážne ochorel a bolo treba sa o neho postarať. Veľmi trpel, keď ho komunisti vyhodili z redakcie Učiteľských novín a roky potom

vykonával iba podradnejšiu úradnícku prácu. Dožil sa síce ešte od štátu ospravedlnenia i funkcie šéfredaktora, no pracoval už iba krátky čas. Ona sa potom presťahovala k dcére do Česka - do Kladna, kde žije i dnes. Po niekoľkých rokoch sa tu znovu vydala. Manžel - Čech - bol k nej veľmi milý, pozorný a vážil si ju. Organizačne jej pomáhal pri príprave reportážnych portrétov a rozhovorov so zaujímavými Slováckmi žijúcimi v kladnianskom okrese. Jeho choré srdce však po troch rokoch manželstva došlo a ona znova osamela. Aj jej dcéra opustila tento svet a nestihla po sebe zanechať ani vnúčatá.

Voľné chvíle si kráti čítaním kníh z miestnej knižnice - každý týždeň prečíta dve. Navštevuje kladniansku odbočku, kde majú knihy celkom nové. „V Českej republike sa dnes prekladá literatúra od autorov zo všetkých možných štátov, a tak má človek možnosť ich úroveň porovnávať. Pravdu povediac, súčasná česká beletria - i detektívky - by si jednotku ani dvojku rozhodne nezaslúžili. A veľmi ma mrzí, že dnes majú knižnice tak málo čitateľov, a aj sem chodia zväčša iba kvôli počítačom.“ Okrem kníh sa naša oslávenkyňa venuje aj práci v záhradke a je aktívnou členkou organizácie Obec Slovákov.

Ako post scriptum by som rada za seba, ale i za ostatných čitateľov tohto slovenského mesačníka zaželala našej autorky k narodeninám predovšetkým zdravie, pohodu, jednoducho - všetko dobré a pravdaže i veľa chuti do ďalšej tvorivej práce.

História česko-slovenských vzťahov do prvej svetovej vojny patrí od začiatku prvej republiky k témam, ktoré sú predmetom záujmu nielen bádateľov, ale aj aktérov, ktorí napísali svoje spomienky, alebo sa na ne spomína v biografiách účastníkov diani tej doby. Aj keď nejaké zvláštne bádateľské obmedzenia za predchádzajúceho režimu, ak nemyslím oficiálnu snahu zamlčovať Hlinkove kontakty, pôsobenie a spojenia v českých krajoch, predsa až zmena režimu priniesla aj v tejto oblasti mnohé a zaujímavé práce a nové pohľady.

Československá jednota a Slováci

Vojtech Čelko

Veľa mladých historikov publikovalo svoje kratšie a čiastkové štúdiá v Česko-slovenskej historickej ročenke, ktorá sa stáva zdrojom poznania nielen pre obdobie do prvej svetovej vojny, ale dá sa povedať i histórie česko-slovenských vzťahov až do ukončenia spoločného štátu.

V poslednom čase vyšli tri zaujímavé práce, z toho dve české a jedna slovenská. Pavel Kosatik vo svojej knihe České snění pojednáva Sen o Slovensku, ale časovo začína už v tridsiatych rokoch 19. storočia. Aj keď svoju predstavu českého snenia o Slovensku dovedie až k rozpadu spoločného štátu, hlavná časť jeho práce je sústredená na obdobie do vzniku Československej republiky. Terajší dekan Filozofickej fakulty v Prahe, Michal Stehlík, publikoval svoju doktorandskú prácu pod názvom Češi a Slováci. Nezretelnosť spoločné cesty. Jeho kniha začína rokom 1882, ktorý bol zrodem slovenského vysokoškolského spolku v Prahe Detvan. Zároveň aj rozdelením karlovo-ferdinandovej univerzity na českú a nemeckú časť. Práca končí vznikom prvej svetovej vojny.

Kniha, ktorú by som chcel predstaviť čitateľom Slovenských dotykov je od prešovskej historičky Nadeždy Jurčišinovej a volá sa Československá jednota a Slováci s podtitulom Kultúrno-spoločenské aktivity spolku 1896-1914.

Autorka upozorňuje, že aj keď obidva národy boli v jednom štáte, vývoj v českej časti, ktorá spadala pod Rakúsko, bol odlišný ako na Slovensku, ktoré po rakúsko-uhorskom vyrovnaní malo aj iný rozdiel v tempe a úrovni národného hnutia, zreteľne v neprospech Slovákov. Dá sa to vysvetliť rozdielnymi historickými skúsenosťami, ale rozdiel sa čím ďalej tým viac prehľboval. Pre mnohých českých politikov slovenská kauza bola považovaná za konečnú a neprejavovali o Slovensko záujem. Najmä staročeši, vedení Františkom Ladislavom Riegrom, neustále hľadali cestu k dorozumeniu a k spolupráci s maďarskými politickými silami. Pre Slovákov mali nanajvýš Riegrovu radu „Slováci, hľad'te zbohatnúť!“. Ale akým spôsobom, k tomu sa už ďalej nevyslovovali.

Príchod slovenských študentov na stredné školy do českých a moravských miest a zároveň zvýšený záujem českých slovakistov, ktorí si boli vedomí národnostného útlaku na Slovensku, bol zrodem slovakofilskeho hnutia, reprezentovaného publicistami a spisovateľmi. Prvé pokusy sa objavovali v osemdesiatych rokoch založením edície Knihovna česko-slovenská Rudolfom Prokopom. Nemala dlhé trvanie a vydali v nej dva zväzky. V deväťdesiatych rokoch došlo k zmenenému postoju na českej strane, nacionálny romantizmus ustúpil realite. Pre podnikateľské vrstvy sa Slovensko stávalo predstavou oblasti, kde by bolo vhodné umiestniť český kapitál a najmä posilniť slovanský vplyv, ktorý mal byť obranou proti nemeckému moru. Treba len podotknúť, že nositeľ-

mi česko-slovenskej vzájomnosti v Čechách neboli ani politické strany, ani ich vodcovia. Masaryk, ktorý poznal Slovensko a mal tam svoje osobné kontakty, bol jedinou výnimkou. Českí slovakisti boli učители, lekári, advokáti, spisovatelia, novinári a príslušníci slobodných povolání.

Na slovenskej strane už politickí predstavitelia prejavovali záujem o kontakty s českou stranou, najmä v súvislosti s národnostným útlakom, ktorý prebiehal v Uhorsku. Svedectvom takého záujmu bola účasť 150-člennej slovenskej delegácie, vedenej predsedom Slovenskej národnej strany Pavlom Mudroňom v Prahe na jubilejnej výstave v roku 1891. Ďalším takýmto momentom bola aktívna slovenská účasť na Národopisej výstave v Prahe v roku 1895. Bolo to umožnené tým, že zámerom národopisej výstavy českej bolo manifestovať rastúce svedomie českého národa a jeho spätosť s ostatným slovanským svetom. Na Slovensku, kde v tom čase vrcholili prípravy milénarých osláv „zaujatia krajiny Maďarmi“, bol vytvorený Slovenský výstavový výbor v Martine, ktorému predsedal Matúš Dula, Slovensko na výstavu do Prahy poslalo 1674 exponátov slovenskej kultúry a opätovne bola veľká slovenská oficiálna výprava v Prahe.

Dňa 7. mája 1896 bol založená Československá jednota. Jej pôvodným impulzom bolo zabraňovať nemeckým a maďarským tlakom v Rakúsko-Uhorsku. Zároveň mala na zreteli aj pôsobenie na Slovensku a ochranu národných záujmov Slovákov. Z hľadiska hlavného zamerania pozornosti vo vzťahu k Slovákom možno činnosť Československej jednoty rozdeliť do dvoch období. V prvom, vymedzenom rokmi 1896-1908, si stanovila za úlohy hmotne a morálne podporovať Čechov v okrajových národnostne zmiešaných oblastiach Rakúsko-Uhorska, teda v Sliezsku, na Morave, v Dolnom Rakúsku, na Slovensku. V druhom období, v rokoch 1909-1914, sa zamerala na činnosť výhradne na Slovensku. Čo sa týka Slovákov, Československá jednota sa zamerala hlavne na výchovu a vzdelanie slovenskej stredoškolskej a vysokoškolskej mládeže študujúcej v českých školách, ktorej poskytovala podpory, štipendiá, pomoc v rôznej podobe. Zvláštnu pozornosť venovala umiestňovaniu slovenských učňov v českých majstrov na vyučenie sa remeslu a poľnohospodárskeho dorastu na veľkostatkoch. Závažnou súčasťou jej činnosti bolo posielanie českých kníh a časopisov na Slovensko alebo ich vzájomná výmena. Prednášky o Slovensku a Slovákoch boli tiež dôležitým prostriedkom česko-slovenského zblížovania, často tvorili súčasť slovenských večerov. Podobne rozvoj turistiky na Slovensko prispel k bližšiemu spoznaniu sa. Kultúrna spolupráca sa prejavila vo vede a umení, národopise, v priamej i nepriamej podpore slovenskej tlače. Prijmy na tieto aktivity boli z dvoch zdrojov - z členského a z darov.

Novým impulzom záujmu o Slovensko bola tragédia v Černoveji. Z finančných zbierok malo prísť na adresu Československej jednoty 65-tisíc korún. Tieto zbierky boli najviditeľnejším prejavom solidarity Čechov so Slovámi. Udalosti v Černoveji boli jedným z faktorov, ktorý ovplyvnil rozhodnutie spolku zvolávať každoročne stretnutia zástupcov oboch národov v Luhačovicach a orientáciu činnosti len na Slovensko. S Československou jednotou úzko spolupracoval i vysokoškolský spolok Detvan.

Československá jednota mala sieť dôverníkov na Slovensku. Autorka uvádza ich mená a všetko to boli ľudia, ktorí sa po vytvorení Československej republiky aktívne zúčastnili na jej budovaní. Činnosť ČJ bola s nedôverou sledovaná aj uhorskými vládnymi orgánmi, či už župnými alebo miestnymi. Zvlášť znepokojovala učňovská akcia a príliv českých kníh a časopisov na Slovensko a podpora slovenských vysokoškolských a stredoškolských v českých krajoch.

Ale aj v radoch slovenských národovcov bola činnosť Československej jednoty niekedy prijímaná s rozpakmi. Najmä niektoré vyjadrovania jej predstaviteľov, že považujú Čechov a Slovákov za jeden národ, ktorý by mal používať jeden spoločný jazyk. Autorka nezabúda ani na problémy, ktoré sa v činnosti vyskytli. Upozorňuje aj na úlohu slovenského jazykovedca Czambela, ktorý kládol českým politickým vodcom otázku, čo vedie Čechov k tomu, že sa miešajú do slovenských záležitostí a odkiaľ berú „mravní právo k tomu, aby na národnostní poměry životní uherských Slováků působili“. Czambel bol uhorským vlasteneckým Slovákom a uhorská vláda, aj keď potláčala akékoľvek prejavy slovenského národného hnutia, jeho jazykovedné práce podporovala. Snažila sa využiť takéto hlasy o oddelení sa Slovákov od Čechov na presadenie maďarizačných snáh medzi Slovámi.

Už od roku 1902 Československá jednota začala zakladat' zvláštne odbory pri ústredí. Postupne boli ustanovené akademický, dámsky, turistický, literárny, národohospodársky a poľnohospodársky odbor. V roku 1914 vojna zmarila pripravované zriadenie školského odboru vo funkcii Školskej Matice pre Slovensko a umeleckého odboru pre výskum a propagovanie slovenského ľudového a profesionálneho umenia. Autorka spomína aj slabú hospodársku spoluprácu Československej jednoty. V jej radoch bol istý počet pracovníkov, ktorým myšlienka česko-slovenskej vzájomnosti bola pláštikom na to, aby mohli hospodársky prenikať na slovenský trh. Nie vždy išlo predstaviteľom českého finančného kapitálu o priateľskú pomoc slovenskej buržoázii, ale o vlastné záujmy a zisk. Začiatkom prvej svetovej vojny pod tlakom pomerov Československá jednota zastavila svoju činnosť. Boli možné len dary a vyberanie príspevkov na podporu slovenských študentov v Prahe. Po vzniku Československej republiky bola pod názvom Československá jednota obnovená činnosť spolku, ktorú zaštitoval Ing. Josef Rotnagl ako starosta od apríla 1911 až do marca 1939. Je dôležité pripomenutie tejto významnej osobnosti, nezištného človeka v rámci česko-slovenských vzťahov.

Nadežda Jurčišinová napísala zaujímavú prácu, pre ktorú vyťažila všetky dostupné materiály. Práca je tak štruktúrovaná, že čitateľ má na niektorých miestach pocit, že sa opakuje, ale inak to asi nešlo. Škoda, že k práci nie je pripojený register, ktorý by v takejto práci mal byť. Tiež zasadenie do stredo-európskeho kontextu by zvýraznilo význam spolku. Autorka, ktorá pri výskume musela preštudovať materiály viažuce sa k vysokoškolskému spolku Detvan, by mala pokračovať v monografii o tomto spolku, lebo zhrňujúca práca, ktorá by zohľadnila dnešné poznanie o činnosti Detvana a zároveň doplnila recenzovanú prácu, neexistuje.

Nielen deň detí sa oslavoval v rodine herca Jána Kronera. Sympatický hrdina zo seriálov i divadelných dosiek oslávil päťdesiatpäť rokov.

Narodil sa 1. júna 1956 v Považskej Bystrici, kde strávil aj detstvo. V roku 1982 absolvoval štúdium herectva na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Odvtedy bol členom bratislavskej Novej scény a viac ako dvadsať rokov členom činohry Slovenského národného divadla, kde odohral vyše dvadsať sezón.

Na divadelných doskách stvárnil desiatky hlavných úloh nielen v komediálnom repertoári. Okrem iných to boli postavy Horáca (Škola

Jubileum charizmatického herca

žien, 1981), Arlecchina (Prefíkaná milenka, 1982), Raskolníkova (Petrohradský sen, 1982) či Yossariana (Hlava XXII, 1985).

Účinkoval tiež vo filmoch Skleníková Venuša (1985) a Zakázané uvoľnenie (1986), v dramatickom príbehu zo zaujímavého prostredia ľadového hokeja, ktorý približuje zákulisie boja o titul majstra republiky a odhaľuje morálne kvality hlavných aktérov. Boli to ctižiadostivý tajomník oddielu, hokejová hviezda, televízny novinár a nedodržiavanie pravidiel fair play na ľade a mimo neho.

Jána Kronera diváci mohli vidieť aj v mnohých televíznych filmoch napríklad Medovníkov domček (2001), Qurtétto (2002), Mesto tieňov (2008), Smrť ministra, Chuť leta (obidva 2009). Hraný dokument Bratislavafilm z roku 2009 o súčasnosti Bratislavy, vystihujúci jej drsný život je režijným debutom Jakuba Kronera, jeho syna z prvého manželstva s dramaturgičkou Adrianou Kronerovou. Aj v tomto filme sa ušla herecká úloha pre režisérovo otca.

Po dobrovoľnom odchode herca zo scény SND v roku 2009 sa Ján Kroner, dnes manžel herečky

Lenky Košickej, vrhol do mnohých pracovných činností súčasne. Okrem účinkovania v televíznych seriáloch Obchod so šťastím, Ordinácia v ružovej záhrade, Profesionáli či Keby bolo keby veľa pracuje v dabingu a moderuje akcie.

Združenie Jána Kronera vyhralo v roku 2010 výberové konanie na vedenie divadla Malá

scéna STU v Bratislave. Divadlo bolo v minulosti známe ako Malá scéna SND, potom Malá scéna VŠMU. V novembri 2010 teda otvoril herec Ján Kroner v Bratislave toto divadlo, ktoré si dalo za cieľ nadviazať na tradíciu činohry SND, ktorá vždy prinášala na Malú scénu dobré inscenácie v kvalitnom hereckom prevedení. (ta)

Hudobné sny znejú Moravou

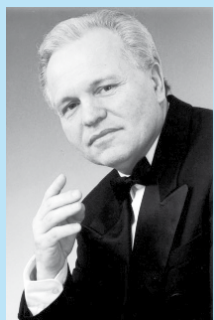
Okázalým spôsobom sa v prvých májových dňoch rozozvučali tóny majstrovských diel skladateľov pri zahájení medzinárodného festivalu Pražská jar, ktorý naštartoval sériu veľkolepých hudobných slávností v Českej republike. Zároveň sa stal nevyhláseným povelom k tomu, aby sa celá naša republika i celý európsky kontinent rozozvučali hudobnými pokladmi, ktorými každoročne naplňajú hudobne vzdelané kruhy atmosféru lásky a vrúcneho zblíženia, ktoré im táto umelecká činnosť nesporne prináša.

Brno sa ako kultúrna metropola Moravy môže tento rok pochváliť, že k svojim každoročným udalostiam pridalo tri významné medzinárodné hudobné udalosti, ktoré okrem obvyklých jubilejných výročí znamenajú výrazný pokrok v hudobnom rozvoji Moravy. Je to predovšetkým dvadsiate jubileum zborových festivalov, ktoré boli tentoraz zamerané na vrcholné diela

duchovnej tvorby. Autor tejto myšlienky, zbormajster Petr Fiala, sa zároveň mohol prezentovať ako realizátor myšlienky, keď absolvoval sériu smelých zborových koncertov v brnianskych chrámoch, kde so svojím českým speváckym zborom predviedol umeleckú cestu svojej usilovnej práce za dve desaťročia. Účasť zahraničných sólistov, vrátane slovenských spevákov, dokumentovala dôstojnú úroveň.

Ďalšou medzinárodnou vizitkou hudobno-divadelného Brna bol novozaložený Divadelný festival Petra Brooka, ktorému prepožičal svoje meno slávny britský divadelník, povestný tvorca shakespearovskej „biblie divadla“.

Hudobná mládež prikočila k realizácii nezvyčajnej medzinárodnej hudobnej udalosti na XVI. medzinárodnom festivale trinástich miest, kde sa pokúsila osobitou formou uskutočniť netradičnú hudobnú slávnosť vo voľnej sérii kultúrnych pamiatok za priamej súčinnosti publika. Praktické ohľady pritom hrajú významnú úlohu pre chápanie a prístupnosť hudby najširšiemu publiku. Morava nepochybné s tými námetmi uspeje. (jv)

Všetci potřebují rozprávku

Lucia Šachlová je veľmi sympatická mladá žena s neodolateľným úsmevom. Poznávali sme ju tak, že sa začala objavovať na stále väčšom počte našich akcií. Väčšinou v sprievode herca Richarda Trst'ana, ktorého sme vám predstavili v minulom čísle Slovenských dotykov. Nie je to náhoda - Lucia je Richardova sesternica. Asi mali v rodine pomerne veľa umeleckých génov - ukázalo sa totiž, že Lucia je veľmi talentovaná výtvarníčka.

Nad'a Vokušová

Narodila sa v Martine a vlastne už od najútlejšieho detstva sa venovala výtvarnému umeniu - navštevovala výtvarné kurzy pod vedením Petra Klimka, ktorý sa do veľkej miery zaslúžil aj o jej prijatie na strednú umeleckú školu v Trenčíne, kde vyštudovala módné návrhárstvo odevov. Už v tom čase sa vyznačovala

osobitým náhľadom na umenie. V roku 2005 ukončila Pedagogickú fakultu Univerzity Konštantína filozofa v Nitre, odbor výtvarnej výchovy a ateliér malby u Roberta Bielika, ateliér grafiky u Jozefa Dobiša a ateliér fotografie u Mariána Žilika. Vyskúšala si potom všeličo - napríklad aj prácu v Írsku na morčacej farme,

kde si zarobila nejakú tú korunu. Napokon však, ale uvidí sa, či natrvalo, zakotvila v Prahe. A netreba zabudnúť ani na to, že sa celé roky venovala cyklistike, a to i závodne.

Okrem absolventských výstav v Martine, v Trenčíne i v Nitre, mala množstvo výstav vlastných a získala nejedno ocenenie za fotografie, plagátovú tvorbu, aj v designovej oblasti. Je lektorkou výtvarnej výchovy pre detské divadelné štúdio Klak a autorkou ďalších projektov.

Lucia Šachlová je vyložené nespútaný živel - vo farbách, ktoré využíva, v štýlovej a kreatívnej grafike, umeleckých portrétoch, odevnom designe,

knižných i reklamných ilustráciách. Vďaka trom odborom, ktoré vyštudovala, dokáže svoje výtvary veľmi ozvlášťovať, kombinovať, využívať farby, materiály, fotografie, a to veľmi často najmä aktov. Vytvára tak akýsi svoj rozprávkový svet nielen v obrazoch, ale i v odevnom designe, keď pod jej rukami doslova ožívajú tenisky, tričká, gumené čizmy a iné súčasti odevov, až vám z nich oči prechádzajú. Všetky sú hravé, pestré, plné fantázie a snového sveta. Človek si hovorí, že je škoda navliecť si ich a vyjsť do sveta prachu, špiny a zadymeného prostredia. Zvlášť výrazná jej je séria „Z rozprávky do rozprávky“, v ktorej

sa zamerala na motívy slovenských rozprávok, oslovujúcich mnohé generácie detí. Pomocou malby, krajky, čipky, či plste vytvorila odev napodiv až punkového štýlu. Je tu tričko s námetom Bračeka jelenčeka, rozprávky O kozliatkach, O rybárovi a zlatej rybke, Zajkovi Bojkovi a podobne.

Všetci potrebujú rozprávku, tvrdí Lucia a jej klienti, či obdivovatelia ju nachádzajú na každom kúsku ňou pretvoreného materiálu. Svoju značku nazvala, akože inak než vtípne, LSD, teda Lucia Šachlová Designum... Ved' áno, všetci potrebujeme rozprávku... a kým ju potrebujeme, dokážeme byť šťastní...

Naša milovaná televízia

STV
SLOVENSKÁ TELEVÍZIA

Čitatelia Slovenských dotykov mali možnosť už viackrát čítať fundované postrehy povolaných autorov k činnosti verejnoprávnej, väčšinou Slovenskej televízie, alebo až k jednotlivým odvysielaným televíznym reláciám. Obidve naše televízie však z jedného hniezda vyleteli a aj po 18 rokoch samostatnej činnosti sa správajú rovnako, pracujú podľa naučených modelov, ba aj ponúkajú nám vysielacie schémy rovnaké, iba niekedy s minútovými posunmi, ako by tu bola televízia „jedna za osemmásť“, druhá bez dvoch za dvadsať“. Česká televízia síce už tradične vyrába a vysiela trocha rozšafnejšie, má po digitalizácii viac kanálov, niekedy - napríklad spravodajstvo a šport - vysiela až „svetovo“, lebo „na to má“. A keď sa mesiac vyprázdňuje, televízia si popláče na pleciach riadiacich orgánov (televíznych rád) a zákonodarných zborov a zvýšia sa televízne koncesionárske poplatky... A život beží ďalej...

František Kajňák

Verejnoprávna televízia obšťaťnuje nášho občana už takmer 60 rokov. Počas tohto viac ako polstoročného obdobia prichádzala k nám do rodín cez televíziu obrazovka ako vítaný návštevník, ktorý pomáhal vychovávať deti od útleho veku, formovať, kultivovať televízneho diváka v každom veku, učiť kultúre a zabávať ho. Občan, televízny divák, nemohol za túto prospešnú činnosť nemať rád túto „svoju“, predtým jedinú televíziu. Zahŕňoval ju zvláštnou „rodinnou“ láskou. Právo prisvojovať si a milovať verejnoprávnu televíziu má televízny divák a občan nášho štátu aj z iného „dvoj jediného“ jeho postavenia; on ju tiež už dlhšie ako polstoročie financuje platením koncesionárskych poplatkov. Podľa zásady, že koľko potrebuje, tolko jej riadiace orgány a zákonodarné zbory schvália. Od rozdelenia bývalej jednotnej Československej televízie na Českú a Slovenskú televíziu sa koncesionárske poplatky zvýšili skoro päťnásobne. Zvýšila sa za toto obdobie aj prospešnosť našej milovanej...? Máme právo sa na to pýtať a požadovať kvalifikovanejšie a objektívnejšie rozbor činnosti našej televízie, ktorú my sami financujeme?

Naši občania na oboch brehoch rieky Moravy vyjadrujú v poslednom čase stále väčšiu nespokojnosť s výsledkami práce našich verejnoprospešných televízií, ktoré nám denne ponúkajú na televíznych obrazovkách. Pri raste kvantity vysielaného programu - v ČR po digitalizácii vysielania už na štyroch programových okruhoch, na Slovensku pri súčasne prebiehajúcej digitalizácii je to takpovediac 2,5 okruhu vysielania - je súběžne pozorovateľný pokles kvality vysielaného televízneho programu. Obrazovka stratila svoje predtým vedúce postavenie v šírení

kultúry, osvety, vzdelávania, na čo bola predtým hrdá a stále viac je sprostredkovateľkou senzáciechivosti, čiernych kroník a súdnych procesov. Čím ďalej, tým viac sa bulvarizuje, komercializuje, ako keby preberala metódy práce súkromno-komerčných televízií. Až niekedy nie bezdôvodne príde na um divákovi myšlienka, že bodaj by sa tak nedialo, keď riadiaco-kontrolné orgány (televízne rady) akceptovali paušálny ukazovateľ „úspešnosti“ televízneho vysielania, píplmetrový ukazovateľ sledovanosti programu, a nie jeho verejnú prospešnosť pre občana. A tiež, keď k tomu všetkému je prepojenie personálnej politiky najmä na vyšších riadiacich úrovniach také tesné a podivuhodné, či nejde o zámer, účelovosť dehonosťovať, ba až poškodzovať verejno-právnu televíziu aj s možnými ďalekosiahlymi strategickými zámermi. Príkladom je tu viac ako dost' aj z toho mála, čo preniká na verejnosť, s absurdným vyvrcholením predaja televíznych seriálov Československej televízie ako časti takzvaného zlatého fondu, ktorý vznikol taktiež z našich koncesionárskych poplatkov. Teraz vysielanie televíznych programov ČST zvyšuje sledovanosť komerčných televízií, ktoré tým hospodársky poškodzujú našu verejnoprávnu, a to práve cestou ukazovateľa sledovanosti a jeho priamej nadväznosti na podiel príjmov z televíznej reklamy.

Vo výrobe vlastných televíznych programov sa už mnoho rokov pozoruje pokles produkcie literárno-umeleckých diel, tých dramatisácií televíznych inscenácií z domácej aj zahraničnej literatúry, ktoré sa práve najviac zapísali do pamäti televíznych divákov ako „bratislavské“ pondelky, ale práve tak boli vynikajúce „pražské“ štvrtky či soboty. Teraz sa veľké televízne štúdiá v nových televíznych stredis-

kách (nielen v Prahe a Bratislave) využívajú na výrobu dramatických televíznych diel veľmi skromne. Väčšinou sú blokované na nakrúcanie diskusných klubov s pochybnou obsahovou úrovňou, ale s neporovnateľne nižšími výrobnými nákladmi ako je produkcia dramaticko-umeleckej televíznej inscenácie. Len krôčik od tohto poklesu kultúrnosti a efektivity práce našej milovanej je k nakrúcaniu „moderných“ rôznych talk show, ktorými tvorcovia nedokázali dať, či vymyslieť náš domáci názov, ale aj ich produkcia či už v nepoužívaných účelovo televíznych štúdiách, alebo v prenajímaných divadelných sálach, je ťažko zaraditeľná medzi konkrétne, zaužívané televízne žánre. Preto sú aj výkazy o televíznej výrobe a vysielaní dost' sponchybniteľné.

Osobitne kritické slová by mali vysloviť na adresu Českej a Slovenskej televízie povolani odborníci, či už teoretici, alebo aj praktickí televízni pracovníci o okruhu vzájomnej programovej výmeny medzi našimi krajinami, a to predovšetkým v záujme kultúrneho obohacovania našich dvoch národov, kde neexistuje jazyková bariéra. Treba považovať za dost' veľkú hanbu, že niektoré komerčné televízie nachádzajú viac priestoru

pre česko-slovenské projekty, aj pre priame prenosy televíznych relácií.

Tu sa skoro žiada vysloviť akúsi osobnú divákovu hypotézu, že je jednoduchšie a efektívnejšie využiť vzájomnú výmenu

televíznych programov medzi našimi verejno-prospešnými televíziami a uskutočňovať aj spoločné televízne prenosy „naživo“. Obohacovať o kultúrne zážitky občanov oboch našich republík je naozaj jednoduchšie, ako organizovať osobitné vysielanie v Slovenskej televízii pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Televízne vysielanie v pôvodnom jazyku na území druhej republiky musí jej občanom priblížiť dianie a kultúrny život na druhom brehu Moravy a eliminovať strach, keď najmä českí turisti na Slovensku zisťujú, že ich malé ratolesti už nerozumejú slovenčine.

Keďže toto je už poznatok viacročný a Česká televízia už nereprizuje ani denné slovenské správy vo večerných či ranných hodinách na druhý deň, tak možno z toho dedukovať, že nepremietla do náplne svojej práce to, čo pred časom priniesla na vlastnej televíznej obrazovke. To, keď pri stretnutí predsedov vlád našich republík sa k národom našim prihovorili s výzvou, že s tým niečo treba robiť, keď potomci naši sa čo nevidieť nedohovoria. Nielen pre mnohých publicistov to nebolo ani veľké objavovanie Ameriky, ale pre nás, národnostné menšiny, by táto výzva najvyšších predstaviteľov vlád mala byť impulzom, či konkrétnou pracovnou platformou. Ved' existujú v našich republikách aj príslušné inštitúcie, aj výkonné orgány a organizácie, ktoré by takéto štátnické výzvy premietli okamžite do každodennej praktickej činnosti, aby sme na rieke Morave nepálili mosty našej vzájomnej spolupatričnosti a aby sme skutočne denne pracovali podľa zásad o nadštandardných vzťahoch a neprofanovali toto stimulatívne heslo.

VYSIELANIE PRE SLOVÁKOV V ČR		
ČRO 1 - RADIOŽURNÁL	nedeľa	20.05 - 21.00
České Budějovice	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Hradec Králové	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Olomouc	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ostrava	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Plzeň zostrih Radiožurnálu	pondelok, streda utorok	19.45 - 20.00 19.30 - 20.00
Regina	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ústí nad Labem	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Vysočina	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Pardubice	pondelok, streda	18.45 - 19.00
Sever	pondelok, streda	19.40 - 19.55
Brno	pondelok, streda	20.45 - 21.00

Tentoraz je v tajničke citát spisovateľa Marka Twaina. Riešenie pošlite do konca júna 2011 na adresu: SLOVENSKÉ DOTYKY, Salmovská 11, 120 00 Praha 2, alebo e-mailom na adresu dotyky@czsk.net. Traja vylosovaní riešitelia dostanú od redakcie jednu z nových kníh z produkcie Slovensko-českého klubu.

Tajnička v marcovom čísle ukrývala citát herečky Brigitte Bardotovej: „V oblasti sexu niet hrdinov. Každý robí, čo môže.“ Knihy vyhrávajú: Ján Chudoba, Ústí nad Labem, Josef Corn ml., Říčany u Prahy a Peter Kubíček, Veltrusy. Srdečne blahoželáme!

POMÔCKY: HAN, ALAJOS, DARAB, LOPAŠOV, INLEI, ADAMO, ASAA, NEALE, ATIK, DAKRON, NAVE	LYŽIARSKA VETROVKA (I ANORÁK)	OBEC V OKR. SKALICA	SÚHRN PRAVIDIEL, ORTOGRAFIA	POMÔCKY: ATEA, AASEN	VÁB, PRITAHUJ	MAĎARSKÉ MUŽ MENO (ALOJZ)	VÝDATNE POLEJE
ALPSKÝ ŠKRIATOK				HORSKÁ OSADA			
				1400 RÍM. ČÍSLICAMI			
KOLMICA (GEOM.)							
OBKYDAL, OBHÁDZAL							
PROMÉTIUM (ZN.)							

	MÁLIČKO, NEPATRNE	3. ČASŤ TAJNIČKY	IRENA (DOM.)	MYS V RUSKU	BELGICKÝ SPEVÁK (SALVATORE)	1. ČASŤ TAJNIČKY							
PRAVDAŽE, NAOZAJ (NĀR.)						MENO PRASAŤA				SLOVENSKÁ TV STANICA			
						VYLUČOVACIA SPOJKA				MAMINA SESTRA			
BÝČI ZÁPAS							SADZA (ZASTAR.)				SELÉN (ZN.)		
							POTAH				5. ČASŤ TAJNIČKY		
OHMATAŤ (HOV.)								OVĽADAM				MAŠŤ (ČES.)	PATRIK (DOM.)
								RUS. SPISOVATEĽ (IVAR, 1813-1896)					
VLASTNI			JAZERO V ANGOLE					JAZERO V USA					
			JAZERO V BARMĚ					ČIARA (LAT.)					
PREZÝVKA AMERICKÉHO VOJÁKA, AMIK				OBRŮBAL					SÍDLO V DÁNSKU				
				STÁVKOVÝ LÍSTOK					NIE NOVO				
ANGLICKÉ GRÓFSTVO					OÁZA (ANGL.)					KRÁČAŤ			
					PRÁVNÁ NORMA					VRCH V BULHARSKU			
	OMAHA POLICE DEPARTMENT	MENO ELIZABETH				TAM TO							
		4. ČASŤ TAJNIČKY				LAHKÉ JEDNOSTOPOVÉ VOZIDLO							
PEČIEM NA POVRCHU							JAZERO V AUSTRÁLI					ŽENSKÉ MENO	DRUH POLYESTEROVÉH O VLÁKNA
							GRÉCKY OSTROV						
PROTIVEŇ, PRIEK								PĽOD PODZEMNICE OLEJNEJ					
								EG. BOHYŇA DOUČIACICH ŽIEN					
MPZ NEMEČKA			TESÁRSKA SEKERA						OBĽIEKLA				
			GLEZG (ČES.)						MESTO V IRÁNE				
	TURBO DIESEL (SKR)			OBEC V OKR. SÁLA					JAZERO V KANADE				
	DOKTOR SOCIÁLNOPOPLIČKÝCH VIED			SPOJENEC (ANGL.)					ZALOMILA				
HERECKÁ ÚLOHA					DORAZENIE					KOMPRIŤAČNÝ PROGRAM			
					MESIAČ JUPITERA					FERMEŽ (ZASTAR.)			
ZLOŽILI DOLE						TALIANSKE MUŽ. MENO (SERAFIN)							
						SÚHRN VŠETKYCH OSÓB							
DODATOK, ZÁVER							OBÝVATEĽ TAHITI						
							TALIANSKE SÍDLO						
HORNÉ KONČATINY				ŠTÁTNA NEMOCNICA				BIELORUSKO - OLYMPIJSKÁ SKR			BOHOSLUŽBA	KLINEC (ANGL.)	ŠPANIELSKÉ SÍDLO
				OBEC V OKR. SENICA				PREDPONA 100-MILIONTINA (10 ⁻⁹)					
	DEUTSCHE TRIATHLON UNION	365 DNÍ	JEDEN, PO TALIANSKY	AMERICKÝ HEREC (JAMES)					ANON (ČES.)				
				POLNÝ HOSTINEC V TURECKU					ROYAL NAVAL RESERVE				
TVAR SLOVA (LINGV.)										INDONÉZSKA HM. JEDNOTKA			
										ESTÓNSKO (KOD STÁTU)			
2. ČASŤ TAJNIČKY													
DOKONČI, ZAVRŠ							REZANÍM ODSTRÁNILA						

Milan Lasica host'om Rádiožurnálu

Po krátkých správach o desiatej, vysielaných na Rádiožurnále, odznievajú životopisné rozhovory so známymi osobnosťami. Táto dopoludňajšia relácia sa od ostatných v posledný marcový utorok dost' líšila. Iná bola tým, že „spovedajúcou“ nebola Lucia Výborná, ale Petr Král, že k mikrofónu pozval Slováka a aj tým, že na redaktorovu výzvu otázok od poslucháčov prišlo viac než je zvykom.

Hneď na úvod nemožno nepripomenúť, že tento rozhovor počúvajúceho, hoci náhodného, natolko upútal, že by si bol azda želal predĺžiť ho.

Rozprávanie Milana Lasicu bolo veľmi zaujímavé a ako vždy ani vtip v ňom nechýbal. A nie jej to iba dôsledok skutočnosti, že ide o herca, režiséra, dramaturga, moderátora, textára a navyše aj riaditeľa divadla. Vtipné boli najmä jeho odpovede na poslucháčske otázky. Napríklad na tú, či neočakáva, že tentoraz by sa jeho manželka (ktorá bola veľvyslankyňou v Rakúsku i v Poľsku) mohla stať prezidentkou, odpoveď znela: Božechráň! Podľa neho prezident, to je akoby cisár v demokratickom šate, postupne chudák stratí humor a veruje aj zhlúpane. O svojom oddychovaní „prezradil“, že toho málo urobil, až sa hanbí, že mohol viac napísať, veď stále len oddychuje. Dobré sa počúvali jeho spomienky na kamaráta Jula Satinského, s ktorým tvorili humoristickú dvojicu. Im stačilo určiť si tému a na tú potom hodinu hovorili - na javisku či pri mikrofóne alebo kamere. Dlhšie vystúpenia, tie si zakaždým pri Dunaji pripravovali. (Aj dnes, ak si v noci zapnete niektorú z rozhlasových staníc, možno to bude práve táto vtedajšia slovenská dvojica, čo vás tak rozveselí, že musíte dávať pozor, aby ste deti nepobudili.) Po rokoch sa dal presvedčiť Milanom Kňažkom na vytvorenie podobnej humoristickej dvojice, a tak občas spolu vystupujú s dialógmi. Vieme, že speváci sú vďační za jeho texty. S Richardom Müllerom nedávno zaviedli zvyk, že budú vystupovať s piesňami toho druhého - Richard s tými, čo M. Lasica spieval pred 30-40 rokmi. A potlesk býva až nečakaný.

Poslucháči Rádiožurnálu sa dozvedeli, že tento umelec (a vlastne aj spisovateľ) práve pripravuje štvrtú knižku (ale neprezradil tému) a chystá nové cédecčko. Téma zamyslení pre časopis Týden mu vraj vždy zide na um, keď už do redakcie musí poslať text, (A to je, pravdaže, spoločensky aktuálna otázka.)

Rozhovor s týmto i v ČR dobre známym a obľúbeným hercom mohol byť azda ešte pútavejším, nebyť istých maličkostí. Kvôli úplnosti portrétu mohol redaktor prezradiť i názov jeho bratislavského divadla. V priebehu rozhovoru by sa bolo žiadalo uviesť nejaké české inscenácie, v ktorých má hlavnú úlohu. A čo by poslucháč zvlášť privítal, boli by ukážky jeho piesní, prípadne dialógu s M. Kňažkom. (Piesňami „spovedaného“ adekvátne zakaždým spestruje svoj „Tandem“ i Jan Rosák.)

Jolana Kolníková

PREDPLATNÉ

Ponúkame vám možnosť za mimoriadne výhodných podmienok si náš časopis predplatiť.
Jedno číslo vás bude stáť len 10 Kč
(na Slovensku 10 Sk/0,33 €), pričom cena vo voľnom predaji je 18 Kč/18 Sk/0,6 €! Dostanete ho teda za 55 percent ceny a nemusíte ho zhaňať po stánkoch!!!
Sami si môžete zvoliť aj obdobie!

Zašlite objednávkový kupón s vyznačeným predplatným obdobím (prípadne si časopis objednajte telefonicky), my vám začneme zasielať magazín Slovenské dotyky a zároveň vám pošleme i vyplnenú zloženku, ktorou uskutočnite úhradu.

Predplatné v ČR:
Písomné objednávky:
Vydavateľství MAC, s. r. o.
Na Spojce 968/7,
101 00 Praha10-Vršovice
Telefonické objednávky:
226 218 864

Predplatné v SR:
Písomné objednávky:
Magnet Press, Slovakia s.r.o.
Šustekova 8, 851 04 Bratislava, SK
e-mail:vojackova@press.sk
Telefonické objednávky:
+421 2 67 20 19 21
Fax: +421 2 67 20 19 20

Firmy (z ČR i SR) môžu uhradiť predplatné aj na základe faktúry. Platí normálny postup, treba len na objednávkový kupón dopísať heslo „faktúra“ a priložiť listok s vaším IČO, DIČ a bankovým spojením.

Objednávky do zahraničia (mimo ČR a SR) na rok 2006 prijíma redakcia. Poplatok 15 USD (Európa a zámorie pozemnou cestou), respektíve 20 USD (zámorie letecky) uhradíte na náš účet číslo 192786560227/0100 v Komerčnej banke, pobočke Praha-Mesto.

SLOVENSKÉ DOTYKY

Magazín Slovákov v ČR

OBJEDNÁVKOVÝ KUPÓN

meno a priezvisko

adresa (vrátane PŠČ)

od mesiaca:

do mesiaca:

podpis

Vydavateľství **MAC**
spol. s r.o.

Na Spojce 968/7, 101 00 Praha 10-Vršovice
tel./fax: 226 218 865
e-mail: info@vydavatelstvimag.cz

Nabízí

• zajištění

kompletního vydavateľsko-nakladateľského servisu
foto, grafická úprava, tisk,
správa předplatitelského kmene,
distribuce předplatitelům
pro periodika i knižní publikace

• vlastní produkci

50 druhů diet při nejčastějších onemocněních,
stolní kalendáře „Práce na zahrádce“,
„Recepty pro diabetiky“,
knihy s hobby a sportovní tematikou.

Více o nás a našich titulech včetně
možností pohodlného nákupu
v našem e-shopu, naleznete

na www.vydavatelstvimag.cz

Mesačník SLOVENSKÉ DOTYKY,

Magazín Slovákov v ČR, č. 6/2011

Vydavateľ: Slovensko-český klub, Anastázova 15, 169 00 Praha 6, IČO: 65398777

Vydavateľstvo: Vydavateľství MAC, spol. s r. o.,

Na Spojce 968/7, 101 00 Praha10-Vršovice

Adresa redakcie: Salmovská 11, 120 00 Praha 2, tel.: 224 918 483

tel./fax, záznamník: 224 919 525, e-mail: dotyky@czsk.net, http://dotyky.czsk.net

Šéfredaktorka: Nada Vokušová, zástupca šéfredaktorky: Vladimír Skalský,

grafická úprava: Jozef Illiaš, jazyková úprava: Ľuva Svovová

Inzerciu prijíma redakcia

Rozširuje PNS, Mediaprint&Kapa, Transpress a súkromní distribúteri

Vychádza s finančným príspevkom Ministerstva kultúry ČR

Podávanie novinových zásielok povolila Česká pošta, s.p., odštepny závod Praha,

č. j. NOV 6098/96 zo dňa 23. 8. 1996, reg. č. MK ČR 7535

Vyšlo 6. 6. 2011

Redakčná rada:

Anton Baláž, Ladislav Ballek (predseda), Vojtech Čelko, Lubomír Feldek,

Vladimír Hanzel, Emil Charous, Ján Rakytko, Vladimír Skalský,

Juraj Šajmovič, Marián Vanek, Robert Vano, Nada Vokušová, Gabriela Vránová

Tak ako každoročne, aj tento rok, 6. júna, sa otvoria brány Mánesa, aby privítali návštevníkov jubilejného 10. veľtrhu súčasného umenia. Naša D + Gallery spolu so Slovensko-českým klubom predstaví dvoch slovenských umelcov strednej generácie: pani Evu B. Linhartovú a jej obrazovú tvorbu a akademického sochára, pána Mira Pribiša, s jeho tvorbou sochárskou.

Jubilejný veľtrh

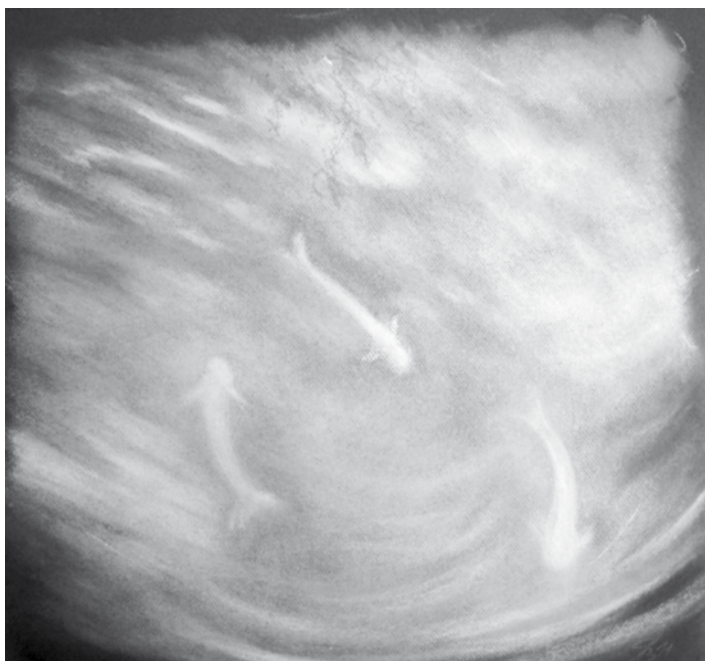
Eva B. Linhartová

nevystavuje v Prahe prvý raz. Je to jej šiesta pražská výstava. S našou D+Gallery vystavuje tretíkrát. I keď som vyššie uviedla, že autorka zastupuje slovenské výtvarné umenie, treba podotknúť, že Eva B. Linhartová je rodáčka z Prahy - zo Žižkova. Vyrastala v divadelnom prostredí. Starí rodičia pracovali

v Národnom divadle ako parochniari a maskéri. Otec pôsobil vo filme na Barrandove a neskôr na Novej scéne v Bratislave. V rokoch 1958-62 absolvovala Školu umeleckého priemyslu v Bratislave v ročníku prof. Lugsy. Do konca 70. rokov pracovala ako aranžérka a návrhárka. Začiatkom 80-tych rokov si zvolila výtvarné umenie ako slobodné povolanie. Do roku 1989 bola členkou Zväzu slovenských výtvarných umelcov, od roku 1989 Slovenskej výtvarnej únie.

Doménou tvorby Evy B. Linhartovej sú obrazy. Z technických médií je to malba pastelom, akvarelom, kresba, ilustrácie, assembláže a grafika. Vzhľadom na skutočnosť, že je manželkou známeho historika umenia, pána PhDr. Bohumíra Bachratého, CSc., ktorý je popredným organizátorom slovenského výtvarného umenia, je i jej výstavná činnosť bohatá. Od roku 1979 mala viac ako 35 výstav individuálnych (v D+Gallery Praha dve) a zúčastnila sa na mnohých výstavách kolektívnych doma i v zahraničí: Janov, Ósaka, Sapporo, Viedeň, Linz a i. S D+Gallery Praha vystavovala v Sao Paole a indonézskej Jakarte v rokoch 1993 a 1994. Kolekcia, predstavená na veľtrhu, zahŕňa tvorbu posledných 6 rokov, prevažne pastely a assembláže.

Miro Pribiš

(syn slávneho sochára Rudolfa Pribiša) patrí ku generácii, ktorú silno poznamenali osemdesiate roky a najmä rok 1989 s ich zmenami, nadšením, novými možnosťami, demokratickým rozletom, ale aj sarkazmom a sklamaním, že kultúra si musí svoje nové cesty nielen hľadať,

ale aj vybojovať. Miro Pribiš sa narodil 16.7.1957 v Bratislave v umeleckej rodine. Strednú školu umeleckého priemyslu absolvoval v roku 1976 v ročníku Ludwiga Korškoša. Vysokú školu výtvarných umení - odbor reliéfne sochárstvo - absolvoval v roku 1982 u prof. L. Snopka a prof. R. Pribiša. Autor nami vystavovaný pracuje od začiatku v slobodnom povolaní, v posledných rokoch zároveň vyučuje na Vysokej škole technickej, na katedre architektúry. Jeho tvorba je veľmi široká: medailérstvo, (reliéfne sochárstvo), sochy a sochárska kresba. I keď si prostriedky na vyjadrenie osobného i všeobecného v tichu svojho ateliéru vyberá sám, nie je odtrhnutý od okolitého diania. V sochárskej tvorbe siaha po vizualizácii svojich vnútorných dialógov o hodnotách, ktoré život v súčasnosti poskytuje. Technické prostriedky, ktoré Miro Pribiš používa, sú najmä drevo, kov, cín, biely cement, kameň, sklo, piesok, umelý kameň, špagát, kolorovaný epoxid. Tieto maximálne vyhovujú jeho expresívnej polohe sochárskej tvorby. Mohli by sme konštatovať, že jeho sochy sú priam chagallovske, najmä čo sa týka tvarov.

Miro Pribiš sa pravidelne zúčastňuje na výtvarných prezentáciách doma, či vo svete. Či už sú to bratislavské Salóny SVÚ alebo prezentácie medailérskej tvorby, najmä v zahraničí (Švédsko, USA, Rusko, Finsko, Čína, Anglicko). Mal viac výstav individuálnych (Praha, Nové Zámky, Bratislava, Nitra), zúčastnil sa i na mnohých výstavách kolektívnych. V poslednom čase v Dome umenia v Bratislave, či vo výstavnej sieni Hotela Doprastav v Bratislave.

S našou D+Gallery vystavuje prvý raz. Veríme, že jeho sochy, rovnako ako obrazy Evy B. Linhartovej, pražskú verejnosť zaujmú.

Jiřina Divácká

DO YOU SPEAK SLOVAK

Dnes je téma postupnej straty pasívnej česko-slovenskej dvojjazynosti - najmä v prípade českých detí - už všeobecne známa, ba zjednodušenými pohľadmi niektorých médií až sprofanovaná. Vzniká pocit, ako by tu bola odjakživa. Avšak nemohla byť, veď zjaviť sa mohla až s istým odstupom po rozdelení Česko-Slovenska na dva samostatné štáty. Kedy konkrétne? Zrejme prvým článkom, ktorý na to upozornil, bola v roku 1998 glosa Vladimíra Skalského v prestížnom týždenníku Literárni noviny. Prelomom potom bola konferencia Letní škola tolerance, ktorú usporiadal Slovensko-český klub spolu s Ministerstvom školstva, mládeže a telovýchovy ČR, Veľvyslanectvom SR v Prahe a Univerzitou Karlovou. Fenomén najprv nezbudil veľký záujem českých a slovenských žurnalistov. Zato však na túto tému priniesli rozsiahly článok The New York Times, Associated Press a ďalšie svetové médiá. Následne prebehlo všetkými českými a slovenskými novinami, že „v Amerike napísali“...

Pripomeňme teda ten prvý článok z roku 1998:

Urobil som nedávno skúsenosť. Pokúšali sme sa v redakcii pražského časopisu Slovenské dotuky pomôcť pri distribúcii jednej knižky. Problém bol v tom, že na českom trhu a v slovenčine. A tak knižku postupne oslovené distribučné firmy odmietli. Vraj by sa nepredávala. Nech už mali pravdu alebo nie, výsledkom je samoposilňujúca sa tendencia českej spoločnosti k strate dvojjazynosti (pretože už horšie rozumiem po slovensky, nekúpim si slovenskú knihu; keďže si nekúpim žiadnu slovenskú knihu, postupne zabúdam

zvyšky slovenčiny). Pritom spomínaná dvojjazynosť bola čímisi navyše, akými bonusom, ktorý dostal už v detskom veku každý obyvateľ niekdajšieho Česko-Slovenska. Ospravedlňujem sa za ten minulý čas, v ktorom som o česko-slovenskej bilingválnosti v predchádzajúcej vete hovoril. Ona stále ešte je realitou, obávam sa však, že musím dodať: zatiaľ...

Rýchlosť, s ktorou sa stráca, je omnoho vyššia v západnej časti bývalej federácie. Relatívne lepší stav na Slovensku je daný množstvom českého dabingu v slovenských televíziách, predovšetkým na najúspešnejšej stanici, mladšej, no v sledovanosti nemenej úspešnej sestričke Novy, Markíze, ale aj inými skutočnosťami. Rozdiel je práve aj v tom, že na Slovensku dostanete množstvo českých kníh, všetky vplyvné periodiká. V Českej republike dostanete máločo, a aj to tak nanajavš v Prahe. Vyzerá to možno trochu paradoxne, pretože samozrejme, v politickej rovine má na Slovensku nacionalizmus omnoho silnejšie pozície. A to už nehovoriac o takej maličkosti, akou je skutočnosť, že na Slovensku platí pomerne prísny jazykový zákon, zatiaľ čo v Českej republike je vďaka stále platným federálnym zákonom

(vďaka za ne!) slovenčina prakticky druhým úradným jazykom.

Lenže, tu zohrávajú úlohu zákonitosti dôležitejšie, než sú nejaké prejavy v parlamente, či zákony, ktorých hlavným významom je, že slúžia ako vďačná téma pre humoristov... Ako prvú príčinu treba asi spomenúť určitý početne i historicky daný český kultúrny pretlak na česko-slovenskej membráne, vďaka ktorému prúdi ponad riekou Moravu skôr české slovo na východ, než slovenské na západ. Druhou je pružinový efekt, ktorý spôsobil, že sa masy otočili po roku 1989 v priebehu pár týždňov o stoosemdesiat stupňov, považujúc všetkých Čechovov, Dostojevských a vôbec všetkých, čo nepochádzajú z Ameriky, za nejakých boľševikov. Nuž sa nebudú otáčať na východ! a prví týmto smerom sú práve Slováci. Tretím dôvodom je asi istá urazenosť z rozdelenia, ktorá sa vari postupne vytráca. A štvrtým možno i rozdiel v jazykovej ohybnosti, daný históriou, prakticky trvalou slovenskou existenciou pod maďarskou, tureckou a ktovieakou ešte vládou...

Pokiaľ niekto predsa len pochybuje, či nepreháňam („vždyť já jezdím do Tater a rozumím...“), pridám príhodu... Jeden môj priateľ, hovoriaci po slovensky, navštívil svoju známu, vychovávateľku v materskej škôlke, na jej pracovisku. Prihovoril sa jednému chlapčekovi a opýtal sa ho: „Ako sa voláš?“ Chlapček sa zarazil a dlho premýšľal, napokon však otázku pochopil a odpovedal: „My name is John.“ V cudzom jazyku bola otázka, v jedinom cudzom jazyku, ktorý ovládal, i odpovedal...

Bola by škoda, keby slovenčina sklzla v očiach a ušiach mladých generácií Čechov niekam na úroveň poľštiny.

Čo s tým? Nie som si istý – pretože nie som politik, mám právo to priznať. Mlčanie o probléme je však najistejším spôsobom, ako dosiahnuť, že prerastie mimo hranice, v ktorých sme ho ešte dokázali riešiť. A ešte jedno je nepochybné: väčšia otvorenosť k slovu v jazyku, ktorému ešte stále rozumieme, by situáciu rozhodne nezhoršila...

Vladimír Skalský, 1998

Je vaša slovenčina akože v pohode?

Do nášho rečového prejavu sa prepašovali slová, ktoré si začali žiť svoj nový vlastný život. Na papieri pôsobia čudne, ale to nám nebráni hovoriť ich často a nahlas. Predné priečky bežnej slovnice obsadzujú slová, ktoré náš jazyk buď nikdy nepoznal, alebo v ňom mali úplne inú úlohu, než teraz. Popularita slova pohoda sa možno dá pripísať festivalu, ale prečo každú druhú vetu začíname slovom akože?

VATA V ÚSTACH

Jazyk sa vyvíja veľmi rýchlo. Keď sa niekto vráti po dlhšom čase zo zahraničia, nestačí sa čudovať, čo všetko sa tu dnes „rieši“, aké je to tu všetko „husté“, aká „sila“ to je, čo všetko môže byť „o ničom“, prípadne zas „o ničom“. Kto netuší, čo je „haluz“, môže dnes medzi ostatnými vyzeráť ako „socka“. Je to „brutálne“. Alebo aj „celé zle“.

NOVÉ VÝZNAMY

Mnohé slovíčka sú jazykovo nevinné, ba aj spisovné, ich jed sa skrýva – podobne ako pri liekoch - v dávkovaní. Kofkokrát môžeme v jednom dialógu beztrešne na akúkoľvek otázku odpovedať „jasne“ či „pohoda“? Takýchto príkladov by sa dalo nájsť „mrte“.

Kedy a ako sa stalo, že niektoré slovíčka nadobudli akýsi nový význam a zapustili do nášho vyjadrovania pevné korene? Veď „pohoda“ kedysi vyjadrovala nanajvýš pokoj či spokojnosť. Výkladový slovník uvádza „pohodu“ ako všestranne dobré podmienky na cítenie sa (rodinná pohoda, vianočná pohoda) alebo dobré počasie (slnečná pohoda). Na otázku, či sú veci tak, ako majú byť, sa oveľa častejšie používalo spojenie „je to v poriadku“. Dnes sa hovorí „pohoda“.

NERIEŠ, POHODA

Ak by si niekto myslel, že „pohodu“ spopularizoval trenčiansky festival, ktorý si ho v roku 1996 dal do názvu, mylí sa. Michal Kaščák, ktorý akciu zakladal, spomína, že v tom čase sa už síce používalo, no zďaleka nie v takej miere ako teraz.

V ich prípade ide skôr o inšpiráciu z češtiny. „Dokonca nás upozorňovali, že s tým názvom budeme mať problémy, keďže by sa mohol chápať ako bohemizmus.“ Z češtiny sem preniklo aj mimoriadne obľúbené „to nerieš“. Spopularizovať ho pomohol aj dramatik a filmár Petr Zelenka, ktorého scéna z filmu Knoflíkáři s Evou Holubovou a Rudolfom Hrušínskym mladším koluje roky po internete.

SLOVNÍKY NESTÍHAJÚ

Pôvod niektorých nadužívaných slovíčok pochádza zo „žúrok“ plných „fetu, chľastu a cig“. Obľúbená „haluz“ znamenajúca prakticky všetko, čo je absurdné, nezvyčajné, smiešne a čudné, je vlastne skratkou halucinácie. Kedysi sa šokujúce veci označovali za „silnú kávu“, dnes to má „silu“.

Slovníky slangu sa pomaly už neoplatí vydávať, pretože tak rýchlo, ako tieto slová prichádzajú, tak sa mnohé aj vytrácajú. Kým v šesťdesiatych rokoch bolo veľmi populárne hodnotiť niekoho slovom „rídky“, ako to vidíme aj vo filme Štefana Uhera Slnko v sieti, dnes je, naopak, všeličo „husté“. Náš jazyk, hocijako vyprázdnený, nie je nikdy celkom „o ničom“. Aktuálne „vychytávky“ vypovedajú niečo o „brutálnej“ spoločnosti, kde všeličo „nemôžeme“.

PARAZITY, ZLOZVYKY A BARLIČKY

To fakt stále úplne že často hovorím dookola proste? Neverím. Takže, ja vás tu vítam. Takže, volám sa Monika. Takže... Stačí, aby vám niekto pustil zvukový záznam vašej reči a sami by ste zostali prekvapení, koľko zbytočných slov a slovných barličiek objavíte. „Každý ich používa, aby preklenul moment ticha, kým človek improvizuje odpoveď. Ja, napríklad, hovorím veľmi často slovo „škoda“,“ priznáva herec Viktor Horján. Ako dodáva, keď sa s niekým rozpráva, ale nepočúva ho sústredene, môžu ho odhaliť podľa toho, že opakuje „rozumiem, rozumiem“.

Odborne sa tomu hovorí výplnkové slová či vety. Ján Findra vo svojej knihe Štylistika slovenčiny používa pomenovanie parazitné slová, ale zahŕňa pod ne výrazy, ktoré sa sem zvyčajne zaraďujú – nadbytočne používané častice a ukazovacie a iné zámena.

„Naša potreba komunikovať sa radikálne zmenila, čo súvisí aj so stupňom našej demokracie. Dnes sa ľudia oveľa častejšie musia vyjadrovať do mikrofónu a nie každý je rovnako pohotový. Výplnkové slová používajú hovoriaci vtedy, keď rozmýšľajú, čo majú povedať, keď hľadajú vhodný výraz. Ale neraz aj tí, čo nemajú čo povedať,“ hovorí jazykovedkyňa Klára Buzzásyová.

V angličtine medzi tzv. filler phrases patria hlavne spojenia „you know“ či „I see“. Aj v slovenčine je bežné vyžadovať si súhlas s našimi tvrdeniami vetičkami typu: „Vieš? Rozumieš?“ Prípadne zas reagovať opakovaním „chápem, viem, hej“ či prípadne „neverím, to nemôžem...“.

Herečku Oľgu Belešovou zabáva, keď nevieme, čo povedať na záver a vtedy si pomôžeme sebahodnotením: Dobre, tak ďakujem... „Morom moderátorov je aj slovo „každopádne“,“ smeje sa.

Banán z Mafstory začína svoje filozofické predslovy zasa pamätným „No, takto...“

Rečové zlozvyky nemusia súvisieť len s nedostatočným vzdelaním, mal ich aj prezident Václav Havel, ktorý okrem pamätného hmkania s obľubou opakoval aj slovo „jaksi“, „domnívam se“ či archaické „jak patrnó“. Havel túžil na problémy „pohlédnout jaksi zvenčí“ a „jaksi bytostně“ sa o všeličo zaujímal.

„Rečové vypchávk, rečová vata, rečový tik, automatizmus – to všetko zrejme ľudia vždy mali,“ hovorí jazyková redaktorka Inge Hrubaničová.

NAJVATOVEJŠIE SLOVO JE POPULÁRNE

„AKOŽE“

V staršej reči malo akože povahu citoslovca či častice vyjadrujúcej dôrazné prisvädenie: „Prídeš? Akože by som nie.“ S vetičkou „Akože sa máte?“ zas prichádzali kedysi jazyčnice na návštevu.

Dnešné hovorové „akože“ skôr vyjadruje váhanie či rozpaky. „Akože ste sa rozišli?“ Možno to súvisí s podvedomou snahou zľahčovať, udržiavať si odstup od toho, čo tvrdíme. „Akože zálohu som už zaplatil, ale byt akože ešte nie je dokončený, takže to celé ešte nie je akože isté,“ povieme priateľovi. „Zvýšenie frekvencie častíc vyjadrujúcej pochybnosť, neistotu u jednotlivých hovoriacich subjektov môže znamenať, že celkovo pribúda vo svete neistota,“ nazdáva sa jazykovedkyňa Klára Buzzásyová.

„Myslím, že „akože“ nemá nijaký význam, je na úrovni slovných barličiek typu „proste“, prechádza do akéhosi už neovládaného rečového tiku. Ako keď niekto popoľahuje nosom alebo si obhrýza nechty,“ hovorí jazyková redaktorka a autorka Inge Hrubaničová.

Oveľa milšie je jej detské „akože“, ktoré má skutočne nový význam. Deti ho v reči používajú v rámci hry – „to je akože vlčíak a idem s ním von,“ teda nie naozajstný, ale taký, čo ozajstného zastupuje. A naozaj s ním von chodia.

Zuzana Uličianska

Milujem slovenčinu, chuderku prznenú

Po vyše roku začínam prichádzať na chuť telke. O veľa som prišla, keď som ju odmietala vpustiť do svojej petržalskej garsónky. Tu v Prahe sa na ňu vyslovene teším. Napríklad skoro každý večer prináša slovenská redaktorka jednej komerčnej televízie českým divákovi to najdôležitejšie z udalostí na Slovensku.

Každú správu podáva tak, akoby tam u vás, za riekou Moravou, práve vypukla vojna. Fatálne ustaraná, vzrušená, s ruskou výslovnosťou šumových frikatív š a č – tak nejako nás to tuším učil docent Smrallavý – oznámila nám pred pár dňami do Čiech strašnú až ššokujúcu udalosť. Nejakí bratislavskí teroristi

Držím v ruke zborník *Slovenský jazyk na českej škole*, ktorý si tu v Prahe vydali emigranti zo Slovensko-českého klubu. Je v ňom jedna kapitola, kde sa uvádzajú príklady ovplyvňovania slovenčiny češtinou – to je vždy niečo pre mňa, dvojjazyčnicu – práve z databázy Slovenského národného korpusu. A medzi zdrojmi vidím citovaný InZine, ba dokonca už aj Smeblog. Čiže výskum pomerne čerstvý (aj keď, bohužiaľ, na našu *krivolakú prf* nenaďabili, lenivci, to si nevšimnúť nemôžem!).

Neboli by to ani oni, vedci, keby obyčajné przenie nenasývali vyhýbavo odborne až vznešene. Tomu, že nejaký sprostý

vystriekali v električke práškový hasiaci prístroj, zakričali: Horí! a s rehotom z električky utiekli. Slovensko zostalo v ššoku. Aj mne sa srdce div nezastavilo od ľaku! Najzaujímavejšia však bola tentoraz iná vec. V ďalekej východnej krajine, pod zasneženou horou Kamzík žijúca redaktorka tej televízie usúdila, že Česi by exotickému slovenskému výrazu električka už neporozumeli, a tak v celej tej dramatickej reportáži so zadychčaným zhrozením hovorila o tramvaji. Navyše v mužskom rode, ako vysvitlo pri poslednom skloňovaní. Tak toto som ešte nepočula. Slovenský národný korpus má ďalší jazykový materiál na podrobné skúmanie.

Lebo na to bol zriadený – zbierať vzorky z verejných jazykových udalostí, a to aj takých, keď chuderka slovenčina bola sprznená.

Slovák má z jazykovej lenivosti rozkolísaný cit pre mieru a olepuje si slovenčinu celkom zbytočnými čechizmami, oni hovoria, že používa „česko-slovenské kontaktné varianty“. Takýto Slovák už po krátkom tesnejšom kontakte s češtinou nedokáže udržať slabé zvierače svojich jazykových návykov a jeho zle natrávená riedka slovenčina ho opúšťa. Namiesto normálneho slovenského „netrafil som po opici do dverí“, alebo „viem hrať na gitare, až sa z toho baby vždy rozrevú“, začne hovoriť, že „nestrafil som sa v kocovine do dverí, skoro som sa doblil, keď som išiel čúrať a kadiť, avšak zahúlil som a hodku mrte pokecal s jedným sakra týpkom, čo hraje na škopky v kapele, až slepice z toho búlia a Vyholená vyložene huste blije...“

Takéto všelijaké české *novokúlprúsery*, ani staré čechoslovakistické kartáče typu ačkoľvek, aušak, šupátko a podobné, sa pred rozdelením republiky v jazykovo aj ináč strážených médiách neobjavovali. Dnes bez problémov. Lebo bohemizmusy sú in a fičia a je sloboda, tak čo.

Ako som sa dozvedela zo zborníka, v niektorých médiách, napríklad v Dotykoch, sa pár rokov po rozdelení republik

čechizmy používali vo väčšej miere zámerne. Demonstratívne – ako symbolický protest zástancov federácie a opozičníkov proti primitívnym protičeským nacionalistom. Takže ja so svojimi dnešnými rečami o sprostom čechizovaní by som zrejme vtedy vyzerala ako nejaká trafená babka jazykokratka.

Prvé roky konečne celkom samostatnej republiky sa pomínuli, aj pôvodne zaťatí nepriatelia rozdelenia – ako moja slovenská mama s českým tatinom napríklad – už priznali, že nerozdeliť by bolo horšie, ale čechizmy zostali a naďalej sa čoraz viac šíria práve z televízie a vôbec z médií. Z databázy korpusu sa na to uvádza aj tento príklad z InZinu: „*Rád som si s tebou pokecal. Dík za rozhovor.*” (InZine 2003-01-21)

Problém je aj s fanúšikmi a fanynkami, hranolkami, kelímkami, sáčkovými polievkami a podobnými čechizmami, ktoré sa v slovenčine už pevne uchytili a obranné spisovné pokusy jazykovedcov s fanúšičkami, kalíškami, hranolčkami a vreckovým mliekom aj mne pripadajú trochu smiešne. Prečo, o tom možno viac nabudúce, aby som to tu nenaťahovala. Len mi práve napadlo, že keď český „fanoušek” je vlastne zdobnelinka od mena František: Franta – Fanda – Fanouš – Fanoušek, v slovenčine by sme mohli z kratšej postupky František: Fero – Ferko odvodiť pre slovenských fanúšikov názov ferkovia. Iste, problém nestráviteľných fanúšičiek to nerieši, ale všetko za slovenských jazykovedcov naozaj robiť nemôžem, to sa na mňa nehnevajte. Just nedisciplinovaná dvojjazyčnica Viola nám tu bude kázať o čechizmoch a spisovnosti!, si poviete. Nuž áno, našla som sa aj ja v tom Slovenskom národnom korpuse sprznenín, napríklad so slovom bracho, ktoré bežne používam, aj s niektorými ďalšími. To je pravda, lenže u mňa to je niečo celkom iné, chápete! O tom sem možno ešte niekedy napíšem: že každý máme aj svoj súkromný, od všetkých svetských pravidiel nezávislý slovníček výrazov, ktorými si pomenúvame

všelijaké len výhradne svoje intímne situácie a osoby, čo v nich hrajú dôležitú úlohu. Niektoré takéto výrazy by sa asi ani nemali dostať na verejnosť. Aby človek nevyzeral čudne, že v skrytých chvíľach oslovuje svojho blízkeho napríklad, že ty môj... no, dosadte si radšej sami svoje. A tak aj pre mňa už navždy môj mladší brat zostane brachom, český otec tatinom a mäkké *l* mi bude vždy trochu protivné. Myslite si o mne, čo chcete, ale *kúpelku* po babke si vziať

nenechám! Od nikoho! Ani slovo „chľast” nikdy z úst nevy pustím tak odporne mätko! Nemohla by som sa západoslovenským krajanom pod Karpálovou pozrieť do očí.

A pokiaľ ide o mäčenie – veď či aj sám náš obrovský mladoň Ljudevit, chlapisko sily dubovej, neodmietal *l* a *ä* ako „zvuki ňečistje”? Odmietal! A uvedomujeme si vôbec, my západnári so svojím vycibreným nárečím, že sme poslednými vernými opatrovateľmi jazyka Veľkej Moravy? Veď kadial' inakadial', než cez brod na Váhu pri našom západoslovenskom mestečku pod horou Karpálová

sa kedysi vrádzili hore dole z Velehradu do Nitry Cyril s Metodom, keď dávali s múdрым Gorazdom dokopy naše prvé písomnosti a tvar jazyku vôbec? Buďme statoční, západní Slováci a Slovenky, bráňme si západnú slovenčinu pred zbytočnými mäččami, tak ako najatí chrabrí mongolskí Sikulovia potom bránili ten brod pri našom mestečku pred všelijakými nespratníkmi. Ja osobne teda budem – výrazné líčne kosti, zrejme nielen po babke, nepustia. Trochu som sa v tomto týždennom myšlienkovom prehľade nechala uniesť, ale je to tým, že ako dvojjazyčnica som lingvisticky citlivejšia. Len ešte posledný veselý príklad slovenčiny v českom obklúčení: v českej televízii minulý týždeň spievala slovenská speváčka Sisa niečo citové o brieždení. A potom sa opýtala dvoch českých hercov na pódium, či vedia, čo to znamená. A oni obidvaja povedali, že asi brždění, čiže brzdenie. Osviežujúce. Aj o tomto, o čoraz väčšom českom nerozumení slovenčine, sa píše v spomenutom emigrantskom zborníku ako o „strate receptívnej bi lingvity – pasívnej dvojjazyčnosti v Čechách”. Hoci zase: „... receptivní bilingvitu české mládeže lze jen velmi obtížně jakkoli měřit, česko-slovenská bilingvita se totiž projevuje v konkrétních komunikačních situacích, které jsou vymezené adekvátním kontextem.” Nesmiete sa čudovať, že okrem slovenčiny, chuderky večne prznenej, milujem aj poetický, neludsky presný jazyk učencov. Bdejme nad svojou materčinou, jazykoví ferkovia!

Viola Vyholená-Šípivá

Violy napísala:

... pritiahnuť svojej slovenčine kantár a občas, len kvôli povzbudeniu, len tak z bravúry, sa spisovnou kančukou pretiahnuť cez jazykové slabiny – žiadam azda privela, *jebo ze sedlackej dubovej* a ostatní, podobne leniví duplikáti a triplikáti? Hanbite sa!